

BIJLAGE III.

Systematisch overzicht van de resultaten der enquête.

B. Krankzinnigengestichten.

VRAAG 1.

Waar is de inrichting gelegen? (Opgeven gemeente, dorp, buurtschap, wijk- en straatnummer.) Welke is de naam der inrichting?

VRAAG 2.

Wie is de eigenaar der inrichting? (Bijv. behoort zij aan het rijk, provincie, gemeente, corporatie, privaat persoon?) Wie is het verantwoordelijk hoofd?

Antwoorden kwamen in van:

- a. de Rijkskrankzinnigengestichten te Medemblik en te Grave;
- b. de Provinciale gestichten "Meerenberg" te Bloemendaal en "Zwanenburgwal" te Amsterdam;
- c. de Gemeentelijke Gestichten: het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te Franeker, het Doorgangshuis voor Krankzinnigen te Rotterdam, het St. Joris-Gasthuis te Delft (met afdeeling te Vrijenban) en "Endegeest" te Oegstgeest (behoorende aan de gemeente Leiden);
- d. de Stichtingen van de Vereniging tot Christelijke Verzorging van Krankzinnigen te Loosduinen (Bloemendaal), Ermelo ("Veldwijk") en Wolfhezen ("Wolfhezen");
- e. de volgende niet tot een der vorige categorieën behorende inrichtingen: St. Elizabeths Gasthuis te Deventer, de Brinkgreve te Diepenveen, Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te Utrecht, Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen "Oud-Rosenburg" te 's-Gravenhage, (met afdeeling te Loosduinen), Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen "Reinier van Arkel" te 's-Hertogenbosch, "Huize Padua" te Boekel, het Oude en Nieuwe Gasthuis te Zutphen, "Groot Graffel" te Warnsveld, "Veldzicht" te Gorssel, "'s-Heerenloo" te Ermelo.

Wat de eigenaars dezer gestichten betreft, kan het volgende medegedeeld worden:

- 2 behooren aan het Rijk.
- 2 behooren aan de Provincie Noordholland.
- 4 behooren aan Gemeenten.
- 2 behooren aan corporaties.
- 1 behoort aan particulieren.
- 4 behoren aan Christelijke verenigingen.
- 6 inrichtingen zijn stichtingen.

Verantwoordelijke hoofden zijn: van Franeker en de Brinkgreve: het Bestuur, van 's-Bosch: het College van Regenten van de Godshuizen enz., van Boekel: de Broeder-Overste, van 's-Heerenloo: de Secretaris-Directeur der Vereniging tot opvoeding en verpleging van idioten en achterlijke kinderen, van Zutphen en Warnsveld: het Bestuur en de 1e Geneesheer, van Gorssel: een privaat persoon.

Van de overige 13 inrichtingen is de geneesheer-directeur of de geneesheer het verantwoordelijk hoofd.

Ten slotte dient nog vermeld het "Wilhelminahuis", eene vooropleidingschool voor krankzinnigenverpleging, gevestigd te Amsterdam. Eigenares dezer school is de Wilhelmina- Vereniging, terwijl de directrice het verantwoordelijk hoofd er van is.

VOOR DE INTREDE.

VRAAG 3.

Welke eischen stelt gij aan de aspirant leerling-verplegenden voor hunne toelating in het ziekenhuis? Toelichting: Welk onderwijs moeten zij genoten hebben? Worden er diploma's verlangd b.v. van een huishoudschool enz.? Wijkt ge dikwijls van de door U gestelde eischen af? Welke vragenlijst moet door de aspiranten worden ingevuld? Kost het U moeite Uw verplegend personeel voltallig te krijgen?

Omtrent de eischen, aan de adspirant-leerling-verplegenden voor hunne toelating in het ziekenhuis gesteld, wordt het volgende vermeld:

Ook in de krankzinnigengestichten en in het "Wilhelminahuis" worden omtrent de kandidaten door de directie uitvoerige inlichtingen ingewonnen. In de overgrootste meerderheid der gestichten, zoomede in genoemde vooropleidingsschool, wordt daarbij eene vragenlijst gebruikt. Dit geschiedt niet te 's-Bosch en Boekel, waar de leerlingen ordebroeders zijn en evenmin te 's-Heerenloo, waar de aspiranten alleen mondeling worden gehoord; ook te Zutphen wordt geen vragenlijst ingevuld, aldaar worden informatiën ingewonnen, loopende over de laatste 3 jaren, terwijl nog door een persoonlijk onderzoek naar de ontwikkeling de informatiën worden aangevuld.

De in gebruik zijnde vragenlijsten vertoonen dezelfde algemeene trekken als die, voor andere ziekeninrichtingen in gebruik. Enkele zijn eenigszins uitvoeriger gesteld. Zoo worden somtijds inlichtingen gewenscht omtrent kennis van bespelen van muziekinstrumenten, het verstaan van een ambacht, het bezit van een akte tot het geven van onderwijs en omtrent militairen dienst.

In bijna alle gestichten, wordt het genoten hebben van lager onderwijs als een der eischen gesteld.

Te Oegstgeest moet verder de ontwikkeling zoo zijn, dat men den cursus in krankzinnigenverpleging zonder moeite kan volgen.

Te Zutphen heeft men liefst hen, die zoo goed mogelijk onderwijs hebben genoten. Daarbij wordt opgemerkt, dat in het gesticht nog les wordt gegeven in de vakken van het lager onderwijs.

Te Warnsveld verlangt men het genoten hebben van lager, zoo mogelijk uitgebreid lager onderwijs.

In de Stichtingen van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland, n.l. te Ermelo ("Veldwijk"), te Loosduinen (Bloemendaal") en te Wolfhezen moeten zij, die hun intrede in de inrichting doen, lager onderwijs hebben genoten; de kandidaten komen aan als aspirant-verplegenden en minstens 8 maanden en uiterlijk 3 jaar na hunne intrede moeten zij examen doen voor leerling-verplegende. Dit examen omvat dan: lezen, schrijven, rekenen, Nederlandsche taal, Bijbelsche geschiedenis, zoomede de beginselen der krankzinnigenverpleging; voor de zusters bovendien: voldoende proefwerk in naaien, verstellen, merken en stoppen. Bij gebleken geestelijke ongeschiktheid wordt ontslag verleend.

Van Medemblik, Meerenberg en Gorasel worden geen eischen omtrent genoten onderwijs vermeld. Te Medemblik en ook te Grave doen zij, die zich in de krankzinnigenverpleging wenschen te begeven, hunne intrede als aspirant-verpleger of -verpleegster. Binnen 4 maanden en hoogstens 1 ¼ jaar na die intrede moeten zij zich opgeven voor het leerling-verplegers-examen. Dit examen omvat, met uitzondering van Bijbelsche geschiedenis, ongeveer dezelfde vakken als waarin in de Stichtingen van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland bij het examen voor leerling-verplegende wordt geëxamineerd. Slaagt de aspirant voor dit examen, dan wordt hij of zij tot leerling aangesteld. Zij, die 3-maal niet zijn geslaagd, of zij, die na niet geslaagd te zijn, na 2 jaar het examen nog niet met goed gevolg hebben afgelegd, worden ontslagen, tenzij de Minister van Binnenlandsche Zaken anders beschikt.

Te Utrecht geldt als een bijzondere eisch het goed leesbaar schrijven zonder grove taalfouten.

Wanneer op de Brinkgreve het opstel slecht, onleesbaar is, wordt de sollicitant niet aangenomen.

Van de aspirant-leerlingen van de Wilhelminaschool wordt bij de intrede, behalve een leeftijd van minstens 13 jaar, goed gedrag, oprechtheid, goed humeur en volhardingsvermogen, geëischt het genoten hebben van ten minste lager onderwijs.

In geen enkel gesticht worden diploma's verlangd. Op de Brinkgreve strekken alle diploma's b.v. van huishoudschool, ambachtsschool, tuinbouwschool, tot aanbeveling; zij geven aldaar aanspraak op meer salaris; de vakverplegenden moeten hun vak goed verstaan.

Behalve dat goede gezondheid en goed gedrag wordt verlangd, worden somtijds nog leeftijdsgrenzen gesteld; zoo in Medemblik, waar de aspirant niet jonger dan 18 en niet ouder dan 35 jaar mag zijn; toch gaat men wel eens beneden den leeftijd van 18 jaar. In de Stichtingen van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland, moet de aspirant tusschen 18 en 30 jaar oud zijn. In deze stichtingen wordt nog geëischt instemming met grondslag en doel der vereeniging. In den Bosch en Boekel gelden nog de eischen die aan een R. C. ordebroeder (zuster) gesteld moeten worden.

Te Gorssel worden volgens opgave als eischen bij de toelating gesteld, eenige ontwikkeling en beschaving, goed zedelijk gedrag en eene goede gezondheid.

Te Amsterdam ("Zwanenburgwal") gelden, behalve die omtrent genoten onderwijs, geen scherp geformuleerde eischen; uit hen die zich aanbieden, worden de beste gekozen.

Op Meerenberg worden de eischen zoo hoog mogelijk gesteld. Men is overigens aldaar door het aanbod beperkt, "natuurlijk als overal", voegt de directie er bij.

Delft, dat, evenals Rotterdam, ook zooveel mogelijk algemeene ontwikkeling en beschaving verlangt, wijkt somtijds van de gestelde eischen af.

Te Oegstgeest worden de eischen hooger gesteld bij weinig behoefte en veel aanbod.

De overige inrichtingen wijken van de gestelde eischen niet af.

Te Utrecht moet een proeftijd van 8-12 weken doorloopen zijn, al vorens over definitieve toelating wordt besloten. Te Oegstgeest wordt een proeftijd van 3 maanden doorgemaakt. Het "Wilhelminahuis" wijkt van de gestelde eischen zelden af.

De vraag, of het moeite kost het verplegend personeel voltallig te krijgen, wordt met ja beantwoord door: Franeker, Medemblik, 's-Gravenhage ("Oud-Rosenburg"), Delft en Gorssel; met neen door: Rotterdam, Loosduinen ("Bloemendaal") (althans het laatste jaar niet), Wolfhezen, 's-Heerenloo, Boekel en de Brinkgreve. Laatstgenoemde voegt er echter bij, dat zij, die eenmaal het diploma A² en A³ der Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie hebben verworven, vertrekken. 's-Heerenloo heeft dikwijls meer aanvragen, dan er plaatsen beschikbaar zijn. Amsterdam ("Zwanenburgwal") heeft somtijds moeite, de getalsterkte te handhaven en verkeert dan in de noodzakelijkheid, personeel aan te nemen, dat bij ruimer keus zou worden geweigerd. Utrecht kost het in den regel geen moeite, het personeel voltallig te krijgen; het is daar evenwel gemakkelijker, vrouwelijk dan mannelijk personeel te bekomen. Het vrouwelijk personeel op Meerenberg is ongeveer steeds voltallig. Het kost aldaar echter groote moeite, het mannelijk personeel voltallig te krijgen. Dit laatste geldt eveneens ten aanzien van Deventer (St. Elisabeths Gasthuis). Te Oegstgeest behoeft voor verpleegsters nooit, voor verplegers wel geadverteerd te worden. Hetzelfde kan gezegd worden van Zutphen. Ook te Warnsveld is het moeilijk, het mannelijk personeel voltallig te krijgen; ten opzichte van vrouwelijk personeel is dat ook hier minder het geval. Te 's-Hertogenbosch is vermeerdering van personeel soms moeilijk te krijgen. Te Grave is de behoefte aan personeel soms meer, soms minder, terwijl men op Veldwijk nog al moeite heeft, het personeel voltallig te krijgen.

Aan de "Wilhelminaschool" kost het moeite, aspirant-leerling-verplegenden te krijgen.

CONCLUSIE.

In bijna alle krankzinnigengestichten wordt aan hen, die zich in de verpleging wenschen te begeven, als eisch gesteld, dat zij lager onderwijs hebben genoten. Bepaalde diploma's worden nergens verlangd. Behalve gezondheid, goed gedrag en somtijds zekere leeftijd, worden in de meeste gestichten weinig eischen gesteld. In een enkel gesticht wordt van de gestelde eischen afgeweken. Voor informatiën wordt

bijna zonder uitzondering gebruik gemaakt van bepaalde vragenlijsten. In de meerderheid der gestichten kost het in den regel niet veel moeite het vrouwelijk personeel voltallig te krijgen. Het is in vele gestichten moeilijk mannelijk personeel te krijgen.

VOORBEREIDEND ONDERWIJS.

VRAAG 4 en 5.

Worden Uwe leerling-verplegenden na hunne intrede in Uw ziekenhuis dadelijk werkzaam gesteld bij de zieken, of ontvangen zij voorbereidend onderwijs?

Zoo gij voorbereidend onderwijs geeft, hoe is dan het leerplan? Hebt gij van deze vooropleiding voordeel gezien? (Toezending van een leerplan met mededeeling door wie het onderwijs wordt gegeven, wordt zeer op prijs gesteld)

Er schijnt geen enkele inrichting te zijn, waar de leerlingen (of aspiranten) na hunne intrede niet dadelijk min of meer met de patiënten in aanraking komen of aan de verpleging deelnemen. Op Meerenberg worden een 30-tal vrouwelijke verplegenden eerst in de vrouwenafdeeling en het zusterhuis werkzaam gesteld. Te Grave moeten de jongst aangekomenen in den regel met een beperkt aantal patiënten werken aan de reiniging van slaapzalen en zusterkamertjes. Op Endegeest worden de leerlingen zooveel mogelijk, en in ieder geval de pasbeginnenden, in de observatie-paviljoens werkzaam gesteld. Te Gorssel worden de leerlingen dadelijk werkzaam gesteld bij de verpleegden, onder leiding van de hoofdverpleegster. Op Wolfhezen wordt den leerlingen verantwoordelijke dienst niet dan na ± 2 maanden opgedragen. Op de Brinkgreve gaan de leerlingen 3 maanden naar het ziekenpaviljoen zonder verantwoordelijkheid te dragen tegenover de patiënten. Het 1ste jaar doen zij voorts huishoudwerk met de patiënten in keuken en linnenkamer, terwijl hun tevens gelegenheid wordt gegeven, alles te zien. Ook doen zij dan wel eens dienst als tweede wacht bij een oudere zuster bij de bedbehandeling. Te Utrecht geldt als regel, dat de leerling-verpleegsters na hare intrede in een of ander gedeelte der huishouding worden werkzaam gesteld. Zij komen daarbij somwijlen min of meer in aanraking met verpleegden, maar dragen ten opzichte van dezen nog geen verantwoordelijkheid. Te Loosduinen (“Bloemendaal”) verrichten de aspiranten de eerste weken na hun intrede alleen huiswerk. Te Deventer (St. Elisabeths Gasthuis) zijn de leerlingen bij de zieken slechts onder leiding van ouderen werkzaam.

Te Amsterdam (Zwanenburgwal) worden in ‘t algemeen de leerlingen dadelijk bij de patiënten werkzaam gesteld, doch in ‘t begin zooveel mogelijk op de werkafdelingen en bij rustige patiënten. Te ‘s-Gravenhage (“Oud-Rosenburg”) worden de leerlingen op “werkposten” geplaatst en doen dadelijk dienst bij het aflossen. Te Warnsveld worden de leerlingen in ‘t begin geplaatst bij rustige patiënten.

De leerlingen ontvangen meestal reeds vanaf hunne intrede onderwijs, door sommigen “voorbereidend” genoemd; opgemerkt dient echter, dat dit onderwijs dan voorbereiden moet voor een examen.

Te Medemblik en te Grave zijn de aspiranten gehouden, de lessen, welke hun volgens een lesrooster gegeven worden, geregeld bij te wonen, tenzij de Geneesheer-Directeur dit voor de vakken geschiedenis en aardrijkskunde onnoodig oordeelt.

Te Meerenberg, te Franeker, te Amsterdam (Zwanenburgwal), te Rotterdam (Doorgangshuis), te ‘s-Gravenhage (Oud-Rosenburg) en te Boekel wordt onderwijs gegeven om de leerlingen voor te bereiden voor het examen A¹ der Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie.

Op de Brinkgreve leeren de leerlingen reglementen, den weg en eenvoudige handgrepen van huishoudelijken aard op ‘t gebied der ziekenverpleging. Het systeem in deze inrichting is: “veel laten zien – niets zelf doen”. Dit is volgens de aldaar opgedane ervaring van groot voordeel te achten.

Te Utrecht ontvangen de leerling-verpleegsters na hare intrede voorbereidend onderwijs in de elementaire begrippen der krankzinnigenverpleging. Het leerplan omvat voorts:

1°. de behandeling van de 15 punten van “Wat iedere verplegende weten moet”, handelende over:

1. het toezicht van de verplegende bij het opstaan der patiënten.
2. het toezicht bij de dagelijksche reiniging en de herstelling van beschadigde kleederen of schoenen der patiënten.
3. het toezicht bij de maaltijden.
4. de reiniging van onzindelijke patiënten.
5. het doen van spelletjes met de patiënten.
6. wat de patiënten niet in hun bezit mogen hebben.
7. het niet afgeven van sleutels aan patiënten en het opbergen van medicijnen en instrumenten.
8. het baden van patiënten.
9. het toezicht van de verplegende bij het naar bed gaan der patiënten.
10. het geopend zijn van vensters.
11. het dicht en gesloten zijn van deuren.
12. het reinigen van vloeren en meubelen.
13. het verbod van het gebruik van warm water en soda bij het schoonmaken van het gebouw of van het meubilair.
14. het verbod van luidruchtigheid.
15. de bestemming dezer voorschriften en het verbod van mededeeling aan of bespreking met de patiënten.

2°. de Hoofdstukken II, III en V van de “Voorschriften en wenken voor de verpleegsters en verplegers”, handelende o. m. over:

1. het toezicht op, de verpleging van en de houding tegenover de patiënten.
2. de werkzaamheden.
3. den onderlingen omgang en verhouding.

3°. Demonstratie van de behandeling van een snelblusser en een brandslang.

Dit onderwijs wordt gegeven door den Geneesheer-Directeur in den vorm van vragen en antwoorden, zoodat voortdurend contact tusschen den onderwijzer en de verplegenden bestaat. Het voordeel van het onderwijs is volgens dien Geneesheer-Directeur vooral afhankelijk van den ijver en intelligentie der verplegenden.

Op 's-Heerenloo wordt voorbereidend onderwijs gegeven in: Nederlandsche taal en Vaderlandsche geschiedenis.

Te Zutphen bestaat het voorbereidend onderwijs in schoolvakken en eenige algemeene beschouwingen over de krankzinnigenverpleging.

Te Deventer (St. Elisabeth's Gasthuis) ontvangen de leerlingen van een onderwijzer onderwijs in algemeen ontwikkelende vakken.

Op Endegeest geeft men geen voorbereidend onderwijs, anders dan herhalingsonderwijs; van het voorbereidend onderwijs aan de Wilhelminaschool (hoofdzakelijk lager onderwijs) heeft men aldaar geen voordeel gezien, bij vergelijking met anderen, die dit onderwijs niet hadden genoten.

Van vooropleiding buiten het gesticht is ook op Meerenberg zeer geringe, niet gunstige ervaring opgedaan.

Van het onderwijs in de gestichten heeft men voordeel gezien.

In de Wilhelminaschool wordt door de Directrice volgens een rooster onderwijs gegeven in rekenen, schrijven, aardrijkskunde, vaderlandsche geschiedenis, natuurkennis, Nederlandsche taal, verbandleer en ontleedkunde; het onderwijs omvat voorts koken, onderricht in allerlei spelen, voorlezen en hand werken.

CONCLUSIE.

In de krankzinnigengestichten worden zij, die zich aan de verpleging wenschen te gaan wijden, na hunne intrede dadelijk werkzaam gesteld bij of met patiënten. In de meeste gestichten ontvangen zij vanaf hunne intrede onderwijs. Van dat onderwijs heeft men voordeel gezien. Voorbereidend onderwijs in dien

zin, dat het de leerlingen geschikt moet maken voor het aanvatten hunner werkzaamheden, wordt nergens gegeven.

OPLEIDING.

VRAAG 6.

Hoeveel uren per dag doet de leerling-verplegende practischen dienst bij zieken: a. in het eerste jaar van den opleidingstijd? b. in het tweede jaar van den opleidingstijd? c. in het derde jaar van den opleidingstijd? Wordt deze practische dienst benut voor het onderwijs der verplegenden? (Men wenschte gaarne te weten of bij dit practisch werken ook voorlichting, of systematisch onderwijs, gegeven wordt door meer ervaren of door gediplomeerde verpleegsters.)

De antwoorden op de vraag, hoeveel uren per dag de leerlingverplegende practischen dienst bij de zieken doet, blijken uit het volgende:

De diensttijd bedraagt, ongeacht het jaar van den opleidingstijd:

8 uur te Boekel.

11 uur op de Brinkgreve, te Amsterdam (Zwanenburgwal) en op Meerenberg (ongeveer).

11 ½ à 12 uur te Utrecht (zonder de maaltijden).

11 à 12 ½ uur te Endegeest. In den regel 11 uur.

11 ½ uur te Warnsveld.

12 uur te Medemblik, te Grave, te Zutphen, te Gorssel en te Wolfhezen (waakdienst 8 uur).

12 à 14 uur op Veldwijk.

13 uur te Rotterdam (Doorgangshuis) (met aftrek van 1 uur voor de maaltijden) en te Loosduinen ("Bloemendaal"). behalve de eerste weken. (Waakdienst 12 uur).

's-Hertogenbosch en 's-Heerenloo vermelden den duur van den practischen dienst niet.

Te Loosduinen ("Bloemendaal") zijn de leerlingen de eerste weken niet in den practischen dienst.

Te Franeker hebben de leerlingen van den aanvang af dezelfde diensturen als de overige verplegenden.

Deventer (St. Elisabeths Gasthuis) kan moeilijk het aantal uren juist opgeven; vermeld wordt echter, dat de dienst in dit gesticht zeer gemakkelijk is.

Te 's-Gravenhage (Oud-Rosenburg) is het aantal uren niet bepaald.

Te Delft is de diensttijd zeer verschillend en afhankelijk van de posten, door de leerling-verpleegster bekleed.

Op de Brinkgreve worden het eerste jaar hoogstens de middagen bij zieken doorgebracht met wandelen en in den tuin werken, ± 3 uren; in het 2e jaar doen de leerlingen vollen dienst. Daartoe behoort in den namiddag het wandelen, in den tuin zitten, enz.; in het 3e jaar zijn de leerlingen in deze inrichting geplaatst in verantwoordelijke betrekkingen bij de zieken.

Te Amsterdam (Zwanenburgwal) loopt de diensttijd van des voormiddags 7 ½ tot 's avonds 8 ½ uur; hiervan gaan echter 2 uur af voor de maaltijden, behalve ontbijten, dat vóór 7 ½ uur geschiedt.

Te Meerenberg loopt de diensttijd in de 2e en 3e klasse eveneens van v.m. 7 ½ tot n.m. 8 ½ uur, onderbroken door 1 uur voor middageten (voor de eerste verpleegster duurt de dienst tot 9 ½ n.m., onderbroken door 1 uur voor avondeten); in de 4e en 5e klasse begint de diensttijd op hetzelfde uur en eindigt den eenen dag om 8 uur, den anderen om 8 ½ uur des namiddags, met onderbreking van 1 uur voor het middagmaal; op de mannenwerkafdeeling wordt gewerkt van 7 ½ v.m. tot 6 ¾ uur, voor middageten gaat daar echter 1 ½ uur van af; op de vrouwenwerkafdeeling loopen de diensturen van 7 uur v.m. tot 7 uur n.m.; in dien tijd wordt ½ uur voor ontbijt en 1 uur voor middageten gebruikt; de andere dienst op deze afdeeling loopt van 7 ½ uur v.m. tot 7 uur n.m., verminderd met 1 uur voor middageten; de nachtwoak in deze inrichting duurt hoogstens 11 uur per nacht in de 1e, 2e en 3e klasse, van 9 1/1 uur n.m. tot 7 ½ uur v.m., en in de 4e en 5e klasse van 8 ½ n.m. tot 7 ½ uur v.m., en wel gedurende 7 achtereenvolgende dagen, telkens ingaande Woensdagsavonds en eindigende des Dinsdagmorgens d.a.v.; de wachten slapen van het middageten tot het avondeten op de dagen, voorafgaande aan

de nachten, waarin gewaakt wordt en van het ontbijt tot het laatste middageten op den dag, volgende op den laatsten nacht der wake.

Te Medemblik wordt in den diensttijd 9 uur per week les ontvangen door de aspirant-leerling-verpleegsters, 12 uur door de aspirant-leerlingverplegers, 6 uur per week door de candidaten voor het 1e gedeelte van het leerling-verplegers-examen en 7 uur per week door de candidaten voor het 2e gedeelte van dat examen.

Te Utrecht begint de dagelijksche 11 à 12-urige diensttijd, zoodra de leerling-verplegende op de ziekenafdeelingen werkzaam wordt gesteld. De cursus wordt gegeven in de werkuren minstens 1, meestal 2 uren per week; 2 uur per dag zijn bestemd voor maaltijden.

De nieuw-aangekomen leerlingen te Zutphen komen nooit in eene onrustige afdeeling, doch meestal met een oudere verplegende op eene observatie-afdeeling of eene rustige afdeeling.

Te Gorssel bestaat de dienst voor een groot deel alleen uit surveillance, wandelen, enz.

Tot den practischen dienst op Veldwijk worden ook gerekend het maken van lange wandelingen met patiënten en arbeid in bosch en veld.

In de meeste inrichtingen wordt de practische dienst benut voor het onderwijs der verplegenden. Te Franeker wordt dit onderwijs gegeven door den geneesheer-docent bij de opleiding voor het examen A² der Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie; de leerlingverplegende staat verder den eersten tijd onder de leiding van een meer ervaren verplegende, die bij het practisch werken voorlichting, doch geen systematisch onderwijs geeft. Te Deventer (St. Elisabeths Gasthuis) worden door geneesheeren of hoofdverpleegsters practische aanwijzingen gegeven; bij candidaten voor het examen geschieden die aanwijzingen systematisch. Op de Brinkgreve werd de practische dienst vroeger voor een deel door werkmeisjes gedaan, voor zoover betref reiniging van materiaal; in het belang van het onderwijs zijn de werkmeisjes door leerling-verplegenden vervangen; aan dezen wordt systematisch voorlichting gegeven door de eerste-verplegende van het paviljoen, zelfs bij speciale lastgeving, terwijl aan de leerling wordt medegedeeld, welke eerste-verplegende haar in het practisch werk moet onderrichten. De leerlingen te Amsterdam (Zwanenburgwal) doen dienst onder toezicht van eerste-verpleegsters, die er speciaal op gewezen zijn, dat zij de leerlingen daarbij hebben voor te lichten. Op Meerenberg wordt geen systematisch onderwijs in de practijk in den zin van zoo- en zooveel uren per dag door gediplomeerden aan leerlingen gegeven. Te Medemblik wordt door de hoofdverpleegster en eerste verpleegsters cursorisch onderwijs gegeven, systematisch onderwijs bij het practisch werken niet. Utrecht vermeldt, dat aan het hoofd van den practischen dienst altijd meer ervaren en gediplomeerde verplegenden staan. Te Rotterdam (Doorgangshuis) licht de hoofdverpleegster de leerlingen in. Te 's-Gravenhage (Oud-Rosenburg) wordt voorlichting, geen systematisch onderwijs, gegeven door de meer ervaren eerste zusters der afdeelingen, de eerste verpleegsters en de hoofdverpleegsters. Ongeveer hetzelfde geschiedt te Delft, te Oegstgeest (Endegeest), te 's-Hertogenbosch, te Boekel, te Grave, te Zutphen en op Veldwijk. Te Loosduinen (Bloemendaal) en te Warnsveld werken de leerlingen onder leiding en toezicht van de hoofdverpleegster en den afdeelingsgeneesheer. Te Gorssel worden de aangekomenen dadelijk onder leiding der hoofdverpleegster werkzaam gesteld. Te Wolfhezen wordt meestal door den geneeskundige persoonlijk voorlichting of systematisch onderwijs gegeven.

CONCLUSIE.

De duur van den dagelijkschen diensttijd in de meeste krankzinnigengestichten is niet met nauwkeurigheid op te geven. Het aantal uren waarin de leering-verplegenden per dag practischen dienst bij de patiënten doet, loopt van 8-11, ongeacht het jaar van den opleidingstijd; in een gesticht is in het eerste jaar de duur van den practischen dienst \pm 3 uur. De practische dienst wordt benut voor het onderwijs der verplegenden. In de meeste gestichten wordt bij het practisch werken voorlichting, in enkele systematisch onderwijs gegeven door meer ervaren of door gediplomeerde verpleegsters. In enkele gestichten geven ook geneesheeren voorlichting of systematisch onderwijs.

VRAAG 7.

a. Omvat het leerplan van dit practisch onderwijs ook het zelfstandig uitvoeren van enkele voorschriften en zoo ja, van welke? Wordt b.v. geleerd het: narcotiseeren? geven van injecties? blaasspoelen? maagspoelen? catheteriseeren? steriliseeren van verband en instrumenten? onderhouden en reinigen van instrumenten? maken van zoutsoluties en het geven er van? toepassen van hydrotherapeutische voorschriften? onderzoek der urine enz.? verleen van eerste hulp bij ongelukken? b. Hoe denkt ge over het zelfstandig uitoefenen van deze kunstbewerkingen door verplegenden? c. Wordt er ook kookonderwijs gegeven, speciaal het zelf bereiden van ziekenkostjes? d. Wordt den verplegenden ook geleerd hoe men het den zieken aangenaam kan maken en hen kan bezig houden? (Wordt er o. a. geoefend in voorlezen, handwerk-onderwijs, slöjd, fröbelen?)

De antwoorden op de vraag, of het leerplan van het practisch onderwijs óók het zelfstandig uitvoeren van enkele voorschriften en, zoo ja, van welke omvat, mogen blijken uit het volgende:

Wordt geleerd het	Ja.	Neen.	Geen antwoord.
narcotiseeren	3	15	3
geven van injecties	10	9	2
blaasspoelen	3	16	2
maagspoelen	6	13	2
catheteriseeren	11	8	2
steriliseeren van verband en instrumenten	13	6	2
onderhouden en reinigen van instrumenten	14	5	2
maken en geven van zoutsoluties	5	14	2
hydrotherapeutische voorschriften	18	1	2
onderzoek der urine enz.	10	9	2
verleen van eerste hulp bij ongelukken	17	2	2

Aan het voorgaande dient het volgende te worden toegevoegd:

Hoewel verschillende kunstbewerkingen te Franeker niet worden geleerd, worden de leerling-verplegenden toch in de gelegenheid gesteld ze bij voorkomende gelegenheid bij te wonen. Narcotiseeren, maken en geven van zoutsoluties komen te Deventer (St. Elisabeths Gasthuis) nooit of hoogst zelden voor. Het catheteriseeren geschiedt op de Brinkgreve steeds onder toezicht van eene hoofdverpleegster. Te Amsterdam (Zwanenburgwal) geschiedt deze kunstbewerking bij uitzondering, evenals het geven van injecties; het toepassen van hydrotherapeutische voorschriften omvat in deze inrichting hoofdzakelijk baden, vochtige inwikkelingen en een enkele maal het geven van douches. Te Utrecht geschiedt het steriliseeren van instrumenten wel, dat van verband niet door verplegenden. Hier worden ook verscheidene voorschriften tot verleen van eerste hulp bij ongelukken geleerd met dien verstande, dat de leerlingen ook in de gelegenheid worden gesteld, de handgrepen zelf uit te voeren, voor zoover dit mogelijk is. Te Rotterdam (Doorgangshuis) verleen de verplegenden assistentie bij het praktisch uitvoeren van alle genoemde kunstbewerkingen, die tevens op den cursus worden besproken. Op Oud-Rosenburg worden de verpleegsters in de gelegenheid gesteld, zoover de aard der patiënten in het gesticht zulks toelaat, de verschillende verrichtingen toe te passen in aansluiting aan het theoretisch onderwijs; het zelfstandig uitvoeren wordt alleen overgelaten aan de hoofdverpleegsters en gedeeltelijk aan de eerste-verpleegsters. Te Oegstgeest worden al de genoemde kunstbewerkingen verricht door de geneesheeren, hoofdverpleegsters en door de apothekers-assistente; de verpleegsters assisteeraardbij slechts en doen die bewerkingen nooit zelfstandig. Te Wolfhezen wordt narcotiseeren en het geven van injecties aan enkelen, niet geregeld, geleerd; kunstmatige sondevoeding wordt aldaar soms toegepast en de uitvoering van hydrotherapeutische voorschriften geregeld, terwijl aldaar somwijlen onderzoek van urine door verplegenden wordt verricht. Op Veldwijk is sondevoeding en catheteriseeren bij uitzondering aan gediplomeerden geoorloofd.

De meeste inrichtingen zijn er in beginsel tegen, dat aan verplegenden het zelfstandig uitoefenen van kunstbewerkingen wordt overgelaten. Een gesticht wijst er op, dat goed geschoold hoofd personeel deze

manipulaties herhaaldelijk zelf en zonder eenig bezwaar verricht. De eerste-geneesheer van een ander gesticht zal nooit goedkeuren, dat vooral narcotiseeren, injecties geven, blaasbehandeling, hydrotherapie, enz. zelfstandig door verplegenden worden verricht. Zijns erachtens moet, waar men de kwakzalverij tracht te bestrijden, deze niet in de hand gewerkt worden door aan verplegenden, in strijd met de wet, over te laten wat des geneeskundigen is, tenzij onder diens voortdurend toezicht en leiding en uitsluitend na verkregen opdracht: De geneeskundige is de bevoegde en verantwoordelijke persoon. Men noemde KNEIPP een kwakzalver en leert den zusters hydrotherapie, veel slechter, zelfstandig uitvoeren. Is dit consequent? Pleegzusters en broeders zijn in veel grooter aantal gediplomeerde kwakzalvers. In R. C. inrichtingen, in pensions enz. wordt op deze wijze meer gekwakzalverd dan door de kwakzalvers van professie, waartegen de geneeskundigen zooveel bezwaren hebben. De wet verbiedt zeer terecht, dat onbevoegden de geneeskundige kunstbewerkingen verrichten. Eén gesticht meent, dat het geheel van de individualiteit der verplegenden afhangt, wat men aan hem of haar mag overlaten, terwijl, een ander het niet wenschelijk acht, dat de meeste der genoemde kunstbewerkingen door verplegenden zelfstandig worden uitgeoefend. Twee andere inrichtingen zijn van hetzelfde gevoelen, omdat de meeste der vermelde kunstbewerkingen specifiek medisch zijn. Naar haar oordeel kan echter onder zekere omstandigheden voor enkele eene uitzondering worden gemaakt, waarover hieronder nader. In nog een ander gesticht is het gemiddelde van de ontwikkeling der verplegenden niet groot genoeg om te verwachten, dat men hun de verschillende bewerkingen binnen niet te langen tijd leeren zou. De noodzakelijkheid daarvan deed zich in deze inrichting trouwens niet gevoelen. Het hoofd van ééne inrichting meent, dat, bij voldoende ijver en toewijding der geneeskundigen, het in gestichten niet noodig is, dat zij de genoemde kunstbewerkingen niet zelf doen, mits hun ook niet te veel ander werk wordt opgedragen, of hun wordt toegestaan nog particuliere praktijk uit te oefenen.

Een andere inrichting zegt, dat het verrichten van kunstbewerkingen door verplegenden zooveel mogelijk beperkt dient te worden; alleen zij mogen daarvoor in aanmerking komen, die voldoende blijken hebben gegeven, die kunstbewerkingen te kunnen uitvoeren, b.v. zij, die hebben voldaan aan het examen B, afgenomen vanwege de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie, of met hen gelijkgestelden; de krankzinnigen-verplegenden toch hebben, wanneer zij het door die Vereeniging ingestelde examen A³ doen, in den regel die bewerkingen slechts zien doen, doch nooit zelf gedaan; in deze inrichting ontvangen de hoofdverpleegsters en eerste-verpleegsters daarin onderwijs of hebben het ontvangen.

Over de meeningen ten aanzien van de uitoefening van eenige kunstbewerkingen door verplegenden kan het volgende worden vermeld.

Het zelfstandig *geven van injecties* door verplegenden achten twee inrichtingen niet wenschelijk; één harer wil hierop in enkele gevallen eene uitzondering maken ten opzichte van eene gediplomeerde of zeer ervaren verpleegster; naar beider meening behoort speciaal in een krankzinnigengesticht, resp. ziekeninrichting in 't algemeen, deze kunstbewerking niet aan verplegenden te worden toevertrouwd, tenzij – meent één harer – wanneer in spoedeisende gevallen een kamferinjectie noodig is. Ook alleen in deze gevallen, een enkele maal, b.v. bij collaps, worden in eene andere inrichting door de hoofdverpleegster injecties toegediend. Twee andere inrichtingen hebben tegen het verrichten van deze kunstbewerking door verplegenden geen bezwaar, mits dezen voldoende onderwijs daarin hebben genoten en ervaring hebben verkregen. Nog eene andere inrichting meent, dat onder zekere omstandigheden injecties door verplegenden zelfstandig mogen worden gegeven.

Wat het *blaasspoelen* betreft, achten twee inrichtingen het niet wenschelijk, dat deze kunstverrichting door een verplegende zelfstandig wordt uitgevoerd; ééne wenscht dat het liever nooit, de andere, dat het als regel nooit zelfstandig door een verplegende wordt verricht. Volgens een derde kan blaasspoelen onder zekere omstandigheden zelfstandig door verplegenden worden toegepast.

Geene der vier laatstbedoelde inrichtingen achten eene zelfstandige uitvoering van *maagspoelen* door eene verplegende wenschelijk. Twee er van wenschen echter onder alle omstandigheden die zelfstandige toepassing niet uit te sluiten.

Eéne inrichting heeft geen bezwaar tegen zelfstandig *catheteriseeren* door verplegenden, mits dezen

voldoende onderwijs daarin hebben genoten en daarin ervaring hebben verkregen. Eene andere wil het van de omstandigheden afhankelijk stellen, of deze kunstbewerking door verplegenden zelfstandig kan worden toegepast. Een derde vertrouwt slechts aan enkelen het catheteriseeren toe (als in den psychischen toestand van den patiënt eene indicatie is om het niet door den geneeskundige zelf te laten doen). Twee andere inrichtingen achten eene zelfstandige uitvoering niet wenschelijk, een harer althans niet als regel.

Vijf inrichtingen meenen, dat *steriliseeren van verband en instrumenten* door daartoe bekwame verpleegsters zelfstandig kan worden uitgevoerd. Eene inrichting wenscht zulks echter te zien geschieden onder contrôle. Eene andere wenscht deze kunstbewerking in een gesticht alleen, wanneer noodig, aan een goed geschoolde verpleegster over te laten.

Ten opzichte van *onderhouden en reinigen van instrumenten* spreken de 5 hierboven bedoelde inrichtingen zich op gelijke wijze uit als ten opzichte van het steriliseeren. Ook twee andere gestichten meenen, dat onderhouden en reinigen van instrumenten door een verpleegster zelfstandig kan geschieden. In een dezer laatste wordt deze kunstbewerking verricht onder toezicht van de hoofdverpleegster of door deze zelf.

Ten aanzien van het *maken en geven van zoutsoluties* doet de geneesheer-directeur van een gesticht als zijn oordeel kennen, dat het geven er van in een ziekenhuis liever nooit door een verplegende moet worden verricht, tenzij per rectum.

Zes inrichtingen spreken zich uit ten gunste van het *toepassen van hydrotherapeutische voorschriften* door verplegenden, mits daarin voldoende onderwijs genoten en ervaring verkregen is, en onder contrôle.

Drie gestichten hebben geen bezwaar tegen het *onderzoek van urine* door verplegenden. In eene andere wordt het wel geleerd, doch slechts aan enkelen toevertrouwd.

4 gestichten meenen, dat *eerste hulp bij ongelukken* zelfstandig door verplegenden kan worden verleend. De vraag, of ook kookonderwijs wordt gegeven, speciaal het bereiden, van ziekenkostjes, is door 10 inrichtingen in bevestigenden zin beantwoord. Ter toelichting diene dat verschillende zusters van het St. Elisabeths Gasthuis te Deventer in de stad kookcursussen bezoeken en verschillende een diploma behaalden. Op de Brinkgreve wordt dit onderwijs ongeregeld gegeven, en niet, als er veel zieken zijn. Op Meerenberg, te Utrecht, op Oud-Rosenburg en te Wolfhezen ontvangen zij dit onderwijs, die zich voorbereiden voor examen B.

Te Grave wordt het bereiden van ziekenkostjes geleerd.

De overige inrichtingen geven geen kookonderwijs.

Endegeest meent, dat de een wel van de ander het bereiden van eenvoudige kostjes leert. Te 's-Hertogenbosch geschiedt de bereiding van spijzen door de keuken zusters.

15 inrichtingen beantwoorden de vraag, of den verplegenden ook geleerd wordt, hoe men het den zieken aangenaam kan maken en hen kan bezig houden, in bevestigenden zin. Amsterdam (Zwanenburgwal), Meerenberg, Delft en Wolfhezen vermelden, dat dit onderwijs niet systematisch wordt gegeven.

In 7 dier inrichtingen wordt bij dit onderwijs geoefend in: handwerken, voorlezen, spelen, zingen, ambachten en landarbeid; in eene andere worden geen oefeningen gehouden; aldaar worden de verplegenden dadelijk aan de practijk gezet.

Van de overige 6 inrichtingen kan niet worden gezegd, dat er aldaar bepaald werk van wordt gemaakt, den leerlingen het bezighouden der patiënten te leeren. Zutphen (Oude en Nieuwe Gasthuis) zegt, dat een eerste eisch voor de verplegenden in een gesticht is: bezighouden met huis- en ander werk, en dit geschiedt aldaar op uitgebreide schaal.

CONCLUSIE.

In de meeste gestichten wordt onderwijs gegeven in de uitvoering van enkele voorschriften; toepassen van hydrotherapeutische voorschriften en het verlenen van eerste hulp bij ongelukken wordt in bijna alle gestichten geleerd; narcotiseeren, blaasspoelen, maagspoelen en het maken en geven van zoutsoluties worden in de meeste inrichtingen niet geleerd.

Tegen het zelfstandig uitoefenen van de meeste der kunstbewerkingen door verplegenden heeft men over het algemeen bezwaar.

In bijna de helft der gestichten wordt kookonderwijs gegeven; in de meeste dezer gestichten ontvangen slechts zij dit onderwijs, die zich bekwamen voor het examen B der Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie. In 75 % der inrichtingen wordt geleerd, hoe men het den zieken aangenaam kan maken en hen kan bezighouden; in de helft der inrichtingen waar het geleerd wordt, wordt het ook beoefend.

VRAAG 8.

Zijn in Uw ziekenhuis speciaal docent-verplegenden aangesteld, wier hoofdtaak bestaat in het onderrichten der leerling-verplegenden? Zoo ja, voor welke vakken?

De vraag, of in de inrichting speciaal docent-verplegenden zijn aangesteld, wier hoofdtaak bestaat in het onderricht der leerling-verplegenden, en, zoo ja, voor welke vakken, werd bevestigend beantwoord door: Loosduinen (Bloemendaal), Oegstgeest, 's-Hertogenbosch en Warnsveld. Oegstgeest vermeldt als vakken van het onderricht: bouw en verrichtingen van het menselijk lichaam; beginselen der gezondheidsleer, der ziektekunde, der verpleging van in- en uitwendige ziekten; eerste hulp bij ongelukken; kennis der medische en chirurgische instrumenten; praktische oefeningen in verbandleer; verpleging van zenuwlijders en krankzinnigen; herhalingscursus en opleiding voor (diploma B); bovendien voorbereidend onderwijs in lezen, rekenen, aardrijkskunde en geschiedenis. 's-Hertogenbosch noemt als vakken van het onderricht: voorbereidend onderwijs in Nederlandsche taal, aardrijkskunde, geschiedenis en koken; in Warnsveld: cursus in verband leggen (door hoofdverpleegster).

In de overige inrichtingen ('s-Heerenloo beantwoordde de vraag niet) schijnen geen verplegenden aangesteld te zijn in hoofdzaak om te doceeren. Elke afdeling van de Brinkgreve heeft voor het onderricht van leerling-verplegenden in praktische verpleegkunde een eerste-verpleegster en aldaar zijn maatregelen genomen, om te voorkomen, dat de leerling op de zaal niet weet, tot wie zij zich om voorlichting heeft te wenden. Te Medemblik is het onderrichten van het verplegend personeel, hoewel niet als hoofdtaak, aan de adjunct-directrice opgedragen. Te Utrecht geeft de adjunct-directrice aan de verplegenden geregeld een cursus in verbandleer en andere voor de ziekenverpleging noodzakelijke handgrepen. Op Veldwijk zijn de vastaangestelde geneesheeren belast met het onderwijs. Vakken van het lager onderwijs worden te Rotterdam (Doorgangshuis) en te Zutphen door eene onderwijzeres en te Grave door de boekhoudster-onderwijzeres gegeven. Het onderricht te Wolfhezen wordt gegeven door geneeskundigen, den geestelijk-verzorger, de huismeesteres (handwerken) en de onderwijzers.

CONCLUSIE.

In enkele krankzinnigengestichten zijn speciaal docent-verplegenden aangesteld, wier hoofdtaak bestaat in het onderrichten der leerling-verplegenden in verschillende takken.

VRAAG 9.

Hoe lang moeten de leerling-verplegenden in het ziekenhuis werkzaam zijn geweest voor hun de verantwoordelijke nachtwake wordt opgedragen? Worden zij bij de nachtwake gecontrôleerd?

De tijden, gedurende welke de leerling-verplegenden werkzaam moeten geweest zijn, voor hun de verantwoordelijke nachtwake wordt opgedragen, bedragen: 1 jaar op de Brinkgreve; wel wordt aan de leerlingen eerder een tweede wacht opgedragen: lichten uitdoen, bad reinigen, lakens uitwringen, enz., doch zij dragen dan geen verantwoording over patiënten; ongeveer 6 maanden te Loosduinen (Bloemendaal), te Boekel en te Gorssel; minstens 3 à 4 maanden, zeer zelden en dan slechts in bijzondere omstandigheden eerder, te Utrecht, in den regel toegevoegd aan een oudere verpleegster; minstens 3 maanden, als regel, op Oud-Rosenburg; ± 2 à 3

maanden, soms langer, te Wolfhezen; 6 weken te Medemblik en op Meerenberg, met dien verstande, dat op Meerenberg de leerling-verplegenden aan de minst verantwoordelijke nachtwake deelnemen \pm 6 weken nadat zij op eene afdeeling werkzaam zijn.

Te Deventer (St. Elisabeths Gasthuis) waken de jongeren in den regel te zamen met een oudere. De aard van het Doorgangshuis te Rotterdam brengt mede, dat aan de leerling-verplegenden de verantwoordelijke nachtwake reeds vrij spoedig moet worden opgedragen. Te Oegstgeest geschiedt dit, als zij eenigszins geaccommodeerd zijn aan hunne omgeving en dan de eerste nachten met een oudere samen. De leerling-verpleegsters te 's-Hertogenbosch nemen onmiddellijk na hare intrede op haar beurt aan de nachtwake deel, doch alleen onder leiding van eene oudere verpleegster; in deze inrichting zijn onder de broeders altijd 2 vaste nachtwakers op post en waken de andere broeders mede, wanneer dit noodig is. Te Warnsveld, Franeker, Amsterdam (Zwanenburgwal), Delft, Zutphen en op Veldwijk wordt gerekend met de omstandigheden en persoonlijke geschiktheid. Te Grave wordt als norm beschouwd, dat alleen gewaakt wordt door haar, die het examen voor leerling-verpleegster met goed gevolg heeft afgelegd.

In alle gestichten bestaat, zoover kan worden nagegaan, contrôle. Deze contrôle wordt uitgeoefend door geneesheeren, door hoofdverpleegsters, door eene oudere wacht, met behulp van contrôleuurwerken, enz.

CONCLUSIE.

In de krankzinnigengestichten moeten de leerling-verplegenden eenigen tijd (8 weken tot 1 jaar) werkzaam zijn geweest, voor hun de verantwoordelijke nachtwake wordt opgedragen; in het meerendeel der gestichten is die tijd vooruit bepaald; in andere wordt gerekend met omstandigheden en persoonlijke geschiktheid.

VRAAG 10.

Hoeveel uren theoretisch onderwijs ontvangen de leerling-verplegenden per week? Door wie wordt dit gegeven? In welke maanden van 't jaar? Op welk uur van den dag?

Het aantal uren per week, waarin theoretisch onderwijs wordt gegeven aan de leerling-verplegenden (de aspirant-leerlingen hieronder begrepen) belooft van 1 tot 12 en is meestal afhankelijk van het tijdperk, waarin de opleiding zich bevindt. Hierbij dient in aanmerking genomen te worden, dat het aantal uren niet steeds het geheele jaar door gelijk is.

In één inrichting wordt tijdens de cursussen, van medio September tot Juni, 3 uren en in Juli en Augustus 1 uur per week les gegeven. In eene andere inrichting krijgen de leerlingen tegen het examen 1 uur extra-les. In een derde inrichting ontvangen de leerlingen 2 uur per week theoretisch onderwijs, doch naar behoefte meer. Eén gesticht antwoordde niet op deze vraag.

Er is geen enkel gesticht, waarin aan het theoretisch onderwijs een geneeskundige niet deelneemt. In 3 gestichten is het uitsluitend aan geneeskundigen opgedragen; in de overige geven met de geneeskundigen onderwijs: adjunct-directrice of hoofdverpleegster; in één ook verplegenden; in 17 ook een onderwijzer(es) in eene enkele ook de huismeester(es); in enkele gestichten wordt godsdienstonderwijs gegeven door een predikant.

In bijna alle inrichtingen wordt het geheele jaar door, met uitzondering van de zomervacaties, onderwijs gegeven. Alleen te Gorssel duurt de cursus van 1 October tot 1 April.

In het algemeen kan gezegd worden, dat in de krankzinnigengestichten op alle tijden van den dag theoretisch onderwijs wordt gegeven, beginnende des morgens 9 uur en eindigende des avonds 10 $\frac{1}{2}$ uur. Dit geldt vooral voor de grootere inrichtingen, waar verschillende categoriën van leerlingen onderwijs ontvangen, terwijl er nog de aandacht op dient gevestigd, dat de leerlingen van ééne categorie niet steeds op hetzelfde uur van den dag les ontvangen. In 3 inrichtingen wordt alleen des avonds theoretisch onderwijs gegeven.

CONCLUSIE.

In de meeste krankzinnigengestichten is het aantal uren, waarin theoretisch onderwijs wordt gegeven, afhankelijk van den stand der opleiding; minder dan 1 uur en meer dan 12 uur per week wordt niet gegeven. Het theoretisch onderwijs wordt gegeven door geneeskundigen, in bijna alle gestichten ook door adjunct-directrice, hoofdverpleegster en onderwijzer(es) of huismeester(es); in een enkel gesticht ook door verplegenden.

Met eene enkele uitzondering wordt in alle inrichtingen het geheele jaar dit onderwijs gegeven; In eene kleine inrichting het winter-halfjaar. In de meeste krankzinnigengestichten wordt niet uitsluitend des avonds theoretisch onderwijs gegeven.

VRAAG 11.

Welke vakken omvat het leerplan van dit theoretisch onderwijs: a. in het eerste jaar? b. in het tweede jaar? c. in het derde jaar? Hoe vat ge het onderwijs in die vakken op? Wordt ook geleerd wat meer bijzonder voor de wijkverpleging, particuliere verpleging, hoofdverpleging van belang is? Wordt iets geleerd over sociale verhoudingen, armenzorg, godsdienstige verhoudingen? Wordt er met de wenschen der verplegenden om in een bepaalde richting zich te bekwamen (b.v. voor directrice) rekening gehouden? (Opzending van een leerplan wordt zeer op prijs gesteld.)

De vakken van het leerplan zijn in de verschillende inrichtingen als hieronder volgt. Daarbij dient opgemerkt, dat in den regel eene volledige opleiding vordert in de Rijksgestichten ten minste 26 maanden, in de stichtingen der Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland ten minste 32 maanden, terwijl het examen A³ der Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie niet binnen 3 jaar kan worden afgelegd. In de groote meerderheid der gestichten bestaat geen splitsing in jaarcursussen.

In de Rijksgestichten te Medemblik en te Grave omvat het leerplan:

voor het leerling-verplegers-examen: lezen, schrijven, rekenen, Nederlandsche taal en beginselen der krankzinnigenverpleging; voor de zusters bovendien de elementaire nuttige handwerken;

voor het verplegers-examen, dat in 2 gedeelten wordt afgelegd: geschiedenis, aardrijkskunde, beginselen van bouw en verrichtingen van het menschelijk lichaam, ziekenverpleging, kennis van de verschijnselen van krankzinnigheid, krankzinnigenverpleging en de bereiding van eenvoudige ziekenspijzen.

Wat meer bijzonder voor de wijkverpleging, particuliere verpleging en hoofdverpleging van belang is, wordt in de Rijksgestichten niet geleerd. Sociale verhoudingen, armenzorg, godsdienstige verhoudingen maken geen deel van het leerplan uit. Of rekening gehouden wordt met de wenschen der verplegenden om zich in eene bepaalde richting te bekwamen, blijkt niet.

Medemblik deelt omtrent de opvatting van het onderwijs in de theoretische vakken niets mede.

Grave vat het theoretisch onderwijs aldus op, dat het alleen moet dienen om den verplegenden hare eigen praktische werkzaamheden te doen begrijpen.

In de inrichtingen van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland (Loosduinen, Bloemendaal, Veldwijk en Wolfhezen) omvat het leerplan:

Voor de aspirant-leerling-verplegenden: lezen, schrijven, rekenen, Nederlandsche taal en beginselen van krankzinnigenverpleging; voor de zusters bovendien nuttige handwerken.

De leerling-verplegenden ontvangen voor het examen A onderwijs in: vaderlandsche geschiedenis, aardrijkskunde van Nederland, beginselen van de leer van den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam en eerste hulp bij ongelukken, terwijl om de 14 dagen een opstel wordt gemaakt.

De leerling-verpleegsters, die voor examen A geslaagd zijn, ontvangen ten einde te kunnen voldoen aan examen B, onderwijs in de leer der verschijnselen der krankzinnigheid en der zielkunde, zoover die daarmede in betrekking staat, in de gezondheidsleer en ziekenverpleging en verpleging van krankzinnigen; de zusters bovendien in het bereiden van gewone spijsen en van ziekenkost; allen maken om de 14 dagen een opstel.

Godsdienstonderwijs maakt een deel van elken cursus uit.

Zij, die zich wenschen voor te bereiden voor het examen B, worden bij het volgen van een cursus in de gelegenheid gesteld een half jaar aan het hoofd te staan van eene onder-afdeeling. Daarbij worden enkele aanwijzingen gegeven in het belang van de particuliere en hoofdverpleging. Over sociale verhoudingen en armenzorg wordt niets geleerd. De overige gestichten leeren, wat noodig is voor het afleggen der examens van de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie, behalve 's-Heerenloo, dat het eerste jaar voorbereidend lager onderwijs geeft, het tweede jaar lager onderwijs, benevens de leer van den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam en godsdienstonderwijs, en het derde jaar vormen van idiotie en krankzinnigheid, paedagogie en godsdienstonderwijs.

Ter beoordeeling van den omvang van het theoretisch onderwijs in de inrichtingen, die voor het examen der Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie opleiden, moge het volgende dienen.

Deze Vereeniging reikt 2 diploma's uit en wel diploma A aan de verplegenden, die in de gestichten voor krankzinnigen of zenuwlijders blijven, en een diploma B aan hen, die een meer zelfstandigen werkring als verplegende van krankzinnigen of zenuwlijders wenschen, hetzij als hoofd in een gesticht, hetzij als particulier verplegende. Het diploma A wordt behaald na het met bepaalde tusschenpoozen. na elkaar afleggen van drie examens A¹, A² en A³. Bij het afnemen van A¹ wordt nagegaan, of de a.s. verplegende zekere algemeene ontwikkeling bezit. De vragen, bij A² gedaan, loopen over de eerste grondbeginselen van den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam, van de gezondheidsleer, van de ziekteleer en de daarbij behoorende algemeene voorschriften der ziekenverpleging, de eerste hulp bij ongelukken in verband met asepsis en antiseptis, de elementaire kennis van instrumenten en verbanden; A³ omvat de verpleging van krankzinnigen in verband met een kort begrip van de vormen van krankzinnigheid en de kennis van de wettelijke bepalingen, welke bij het afhalen en brengen van patiënten niet uit het oog verloren mogen worden.

Het diploma B kan verkregen worden, nadat de candidaat gedurende minstens één jaar na het behalen van diploma A tot volkomen tevredenheid van het geneeskundig hoofd van het gesticht is werkzaam geweest en minstens 6 maanden aan het hoofd van eene onderafdeeling heeft gestaan.

Het examen B vraagt o. a. meer uitgebreide kennis der vakken, onder examen A vermeld, de bereiding van spijzen en dranken en de wettelijke bepalingen, voor zoover de kennis daarvan voor een meer zelfstandig verplegende noodig kan zijn.

Uit de bovenstaande examen-eischen blijkt, dat zij, die het examen B wenschen af te leggen, moeten leeren wat meer bijzonder voor de wijkverpleging, particuliere verpleging, hoofdverpleging van belang is; en tevens, dat met de wenschen der verplegenden om in eene bepaalde richting zich te bekwamen, rekening moet worden gehouden.

Op de Brinkgreve houden de geneesheer-directeur e. a. nu en dan voordrachten over sociale verhoudingen, armenzorg, godsdienstige gebruiken, terwijl de verpleegsters ook vergaderingen of lezingen buiten het gesticht bijwonen.

CONCLUSIE.

De vakken van het leerplan zijn over het algemeen: na de intrede, in hoofdzaak die van het lager onderwijs; daarna wordt vakonderwijs gegeven, omfattende bouw en verrichtingen van het menschelijk lichaam, gezondheidsleer, ziekenverpleging, eerste hulp bij ongelukken, wondheeling, instrumenten, verbandleer. Verdeeling in leerjaren wordt meestal niet gemaakt. De opvatting van het onderwijs is in overeenstemming van het leerplan. Wat meer bijzonder voor de wijkverpleging, particuliere verpleging, hoofdverpleging van belang is, wordt aan enkelen geleerd. Sociale verhoudingen en armenzorg worden in den regel niet geleerd. Met de wenschen van verplegenden om zich in eene bepaalde richting te bekwamen, wordt in sommige gestichten rekening gehouden.

VRAAG 12.

Worden de cursussen ook gevolgd door de verplegenden, werkzaam bij besmettelijke ziekten? Zoo neen, hoe worden deze verplegenden dan in staat gesteld het verzuimde in te halen?

De vraag, of de verplegenden, werkzaam bij besmettelijke ziekten, in staat gesteld worden het verzuimde in te halen, is door de meeste gestichten niet beantwoord, al of niet met vermelding van de reden, dat besmettelijke ziekten in een krankzinnigengesticht weinig voorkomen. In enkele gestichten neemt de leerling, gedurende den tijd dat hij eene besmettelijke ziekte verpleegt, niet aan de lessen deel. Over inhalen van daardoor ontstaan verzuim laat geen enkele zich uit. De Brinkgreve laat de leerlinge, die een besmettelijke zieke verpleegd heeft, aan den cursus deelnemen na baden en verwisselen van kleeven, zittende afgezonderd van hare medeleerlingen.

CONCLUSIE.

In den regel behoeft wegens besmettelijke ziekte in een krankzinnigengesticht geen leerling een les te verzuimen.

VRAAG 13.

Uit welke afdelingen bestaat Uw ziekenhuis? Hoe groot was in het jaar 1907: a. het maximum, het minimum en het gemiddelde aantal patiënten? (Zooveel mogelijk voor elke afdeling afzonderlijk op te geven.) b. het gemiddelde aantal (zooveel mogelijk voor elke afdeling afzonderlijk op te geven): 1. gediplomeerde verplegers? 2. gediplomeerde verpleegsters? 3. niet-gediplomeerde verplegers? 4. niet-gediplomeerde verpleegsters?

VRAAG 14.

Hoevele leerling-verplegers werden door U in het jaar 1907 aangenomen? Idem leerling-verpleegsters? Hoevele leerling-verplegers vertrokken in 1907? Idem leerling-verpleegsters?

Franeker heeft een mannen-afdeeling en een vrouwen-afdeeling, elk met afdelingen voor rustigen en onrustigen, een observatie- en een ziekenafdeeling. Deventer (St. Elisabeths Gesticht) is een krankzinnigengesticht met hogere en lagere klassen.

Op de Brinkgreve heeft men de volgende verdeeling: ziekenafdeeling, observatie-afdeeling, rustigen-afdeeling, barak voor besmettelijke zieken, terwijl tot de 5e afdeeling behoort: verpleging door buitenarbeid, lighal en openluchtturen, annex aan de ziekenafdeeling.

Amsterdam (Zwanenburgwal) vermeldt zonder meer, dat uitsluitend krankzinnigen worden verpleegd.

Op Meerenberg zijn de patiënten in klassen verdeeld. Men heeft aldaar eene 1e, 2e en 3e klasse, een 1e, 2e en 3e klasse A en een 1e, 2e en 3e klasse B, eene 4e klasse, eene 5e klasse, die op Oud-Meerenberg is verdeeld in 4 afdelingen, waarvan de 2e is gesplitst in A en B; bovendien is hier nog een paviljoen. Op Nieuw-Meerenberg zijn de 5e-klasse-patiënten gehuisvest in eene 1e afdeeling, eene kinderafdeling, eene 2e afdeeling A en eene 2e afdeeling B, eene 3e afdeeling en eene 4e afdeeling.

Medemblik vermeldt, dat het de gewone afdelingen van een krankzinnigengesticht heeft.

Utrecht heeft afdelingen voor dames, voor heeren, voor armlastige mannen en voor armlastige vrouwen.

Het krankzinnigengesticht te 's-Gravenhage heeft 2 afdelingen, nl. het Stadsgesticht en "Oud-Rosenburg". Het Stadsgesticht heeft eene ziekenzaal voor mannen en eene voor vrouwen, een waakafdeeling voor vrouwen, eene ziekenzaal voor onrustige vrouwen, een onrustige afdeeling voor mannen en een voor vrouwen, eene afdeeling voor rustigen A voor mannen en eene voor vrouwen, eene afdeeling voor rustigen B voor vrouwen, eene afdeeling half-matigen voor vrouwen en eindelijk eene heeren-afdeeling. De afdeeling "Oud-Rosenburg" heeft voor mannen en vrouwen elk: dagverblijven 1e en 2e klasse, eene zaal voor zieken en verpleging te bed 1e en 2e klasse, eene ziekenzaal 3e klasse, eene zaal voor verpleging te bed 3e klasse, eene rustigen-afdeeling 3e klasse, eene afdeeling voor halfrustigen en eene afdeeling voor onrustigen.

Loosduinen (Bloemendaal) heeft 7 paviljoenen voor mannen en 7 paviljoenen voor vrouwen; bovendien worden nog enkele patiënten, mannen zoowel als vrouwen, in gezinnen verpleegd.

Endegeest heeft 4 paviljoens voor mannen en 4 voor vrouwen, en bovendien tijdelijk 2 hulppaviljoens voor vrouwen.

's-Hertogenbosch heeft eene 1e en 2e klasse voor betalenden, eene 3e klasse voor armlastigen; in deze laatste worden ook enkelen voor eigen rekening verpleegd. Overigens bestaat deze inrichting uit de gewone afdelingen van een krankzinnigengesticht. Eene klasse voor idiote kinderen is er niet.

Zutphen heeft afdelingen voor rustigen, half-rustigen, onrustigen, observatie rustigen, observatie onrustigen en hetzelfde ook voor hogere klassen.

Warnsveld bezit voor mannen en voor vrouwen elk: eene observatie-, eene zieken-afdeling, afdelingen voor rustigen, half-rustigen en onrustigen, en bovendien eene barak.

Wolfhezen, dat op 28 November 1907 geopend werd, had destijds 2 observatie-paviljoens, 2 paviljoens voor rustigen en 2 voor onrustigen. Weldra zou het aantal paviljoens worden gebracht op 10, terwijl het voornemen bestaat, het aantal paviljoens tot 14 uit te breiden.

Ermelo (Veldwijk) heeft 11 mannen-afdelingen en 16 vrouwen afdelingen.

's-Heerenloo is uitsluitend bestemd tot opvoeding en verpleging van idioten en achterlijke kinderen. Van verdeling in afdelingen wordt geen gewag gemaakt. De overige inrichtingen doen geen opgave van hare afdelingen.

Ter beoordeeling van de grootte der inrichtingen en het verloop van het leerlingen-personeel wordt hieronder eene opgave gedaan van het gemiddeld aantal patiënten in 1907 en het gemiddeld aantal verplegenden (gediplomeerd en niet gediplomeerd, mannen en vrouwen), zoomede het aantal leerlingen, dat aangenomen en vertrokken is.

ZIEKENINRICHTINGEN.	Gemiddeld aantal patiënten in 1907	Aantal verplegenden in 1907.				Aantal leerlingen in 1907.			
		Gedi- plomeerd.		Niet gedi- plomeerd.		Aange- nomen.		Vertrokken	
		M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Franeker	320	1	2	15	16	9	9	8	10
Deventer (St. Elisabeths Gasthuis)	200	4	10	9	8				
Deventer (de Brinkgreve)	116	1	4	20	17	8	7	7	5
Amsterdam (Zwanenburgwal)	139		19		10		17		18
Bloemendaal (Meerenberg)	1375 ¹⁾	19	87	37	91			36	84
Medemblik	460	7	2	45	16	31	7	26	8
Utrecht	380	3	13	11	56	5	28	8	18
Rotterdam (Doorgangshuis)	35		1	4	7		3		3
Den Haag (Oud Rosenburg)	559	61 (12 m. en 49 v.)				43	28	38	28
Delft en Vrijenban						36	48	37	45
Loosduinen (Bloemendaal)	526	15	9	31	42	22	20	18	18
Oegstgeest (Endegeest)	401	4	21	5	23	12	20	13	17
's-Bosch (Reinier van Arkel)	561 (max.)	8	9	28	41				
Boekel	150	10							
Grave	138		5		11		6		4
Zutphen	500	3	5	28	30	20	11	15	8
Warnsveld	294	1	5	6	34				
Gorssel	10		2		3		5		5
Wolfhezen	57 ²⁾	7	5	20	20	12	13		
Ermelo (Veldwijk)	509	27	34	31	66	24	28	22	35
Ermelo ('s-Heeren Loo)	242	2	20	20 à 30			14		15

Ter aanvulling van het bovenstaande zij vermeld, dat op komen en gaan van leerlingen te Deventer (St. Elisabeths Gasthuis) volgens den Geneesheer-Directeur geen oog is te houden; nu eens heerscht er een vrij groote stabiliteit, dan plotseling een exodus zonder bekende reden; veel personen blijken niet geschikt, doch ook de betere krachten vertrekken dikwijls na hunne opleiding geheel of gedeeltelijk te hebben voltooid. Wat de gediplomeerden betreft, dient nog te worden opgemerkt, dat niet allen onder "gediplomeerd" hetzelfde schijnen te verstaan.

CONCLUSIE.

De krankzinnigengestichten zijn bijna alle groote inrichtingen. Het aantal verplegenden (gediplomeerden en niet-gediplomeerden) te zamen bedroeg in 1907: 439 verplegers en 793 verpleegsters. Aangenomen werden in dat jaar ten minste 212 verplegers en 281 verpleegsters; terwijl 118 verplegers en 311 verpleegsters vertrokken.

VRAAG 15.

Worden de eerste 3 jaren door de verplegenden alleen in 't ziekenhuis doorgebracht of worden zij in dien tijd ook in particuliere of wijkverpleging uitgezonden?

In geen der gestichten worden de verplegenden de eerste 3 jaren in particuliere of wijkverpleging uitgezonden.

¹⁾ Op 31 December.

²⁾ Totaal in 1907.

VRAAG 16.

Worden de leerlingen geregeld verplaatst naar de verschillende afdelingen? Zoo ja, welk systeem volgt U daarbij? Komen zij in de: inteme-afdeling? kinderafdeling? afdeling voor besmettelijke zieken? chirurgische afdeling? operatiekamer? krankzinnigen-afdeling? venerische afdeling?

Geregeld verplaatst worden de leerlingen van Franeker, Deventer, St. Elisabeths Gesticht, en Brinkgreve, Medemblik, Utrecht, Rotterdam, Delft, Endegeest, Boekel, Zutphen, Warnsveld, Wolfhezen en Veldwijk. Ter aanvulling diene, dat te Franeker de leerling-verplegenden in de gelegenheid worden gesteld op de verschillende afdelingen werkzaam te zijn. Meestal beginnen zij op de ziekenafdelingen daarna komen zij op de observatiezaal. In het St. Elisabeths Gesticht en te Delft geschiedt de verplaatsing ongeveer om de 3 maanden. Op de Brinkgreve komen de leerling-verplegenden achtereenvolgens op de ziekenafdeling, rustigen-afdeling, observatie-afdeling, enz. Te Utrecht komt de verplegende, na in de huishouding werkzaam te zijn geweest, in iedere hoofdafdeling ongeveer 9 maanden, zoodat zij na 3 jaar in alle 4 afdelingen is werkzaam geweest. Gedurende hare werkzaamheid in de hoofdafdelingen wordt zij ongeveer 6 weken in iedere onderafdeling geplaatst, zoodat zij werkzaam is in de slaapvertrekken, in de badkamer, bij de rustige patiënten zoowel als bij de onrustige, in de waak- en ziekenzalen en in de wacht. Op Endegeest worden de verplegenden successievelijk om de 6 maanden overgeplaatst van het eene paviljoen naar het andere, zoodat binnen 4 jaar alle afdelingen zijn doorlopen. Op de afdeling onrustige mannen zijn alleen verplegers werkzaam. Te Warnsveld worden de leerlingen wel geregeld verplaatst, ook periodiek, doch de verplaatsing hangt af van persoonhijke geschiktheid.

Hoewel te Wolfhezen geregeld wordt verplaatst, geschiedt die verplaatsing niet volgens een vasten regel; de verplegenden worden uit de onrustigen-paviljoens nogal eens overgeplaatst. Op Veldwijk wordt de verplaatsing, hoewel deze geregeld plaats vindt, beheerscht door tal van, niet nader opgegeven, factoren.

Ook te Amsterdam (Zwanenburgwal) zijn de leerlingen afwisselend op alle zalen werkzaam; een bepaald systeem wordt bij de verplaatsing echter niet gevolgd.

Te Loosduinen (Bloemendaal) geschiedt de verplaatsing in verband met geschiktheid voor rustigen-, halfrustigen-, onrustigen- en ziekenafdeling. 's-Hertogenbosch verwijst naar de eischen van de Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie. Men leest op blz. 11 van de "Inlichtingen en Wenken voor de examens", af te nemen vanwege die Vereeniging, den volgenden bijzonderen eisch voor kandidaten voor het examen A³: "Een candidaat voor A³ moet meerdere afdelingen doorlopen hebben."

Meerenberg, Oud-Rosenburg, Grave, Gorssel en 's-Heeren-Loo hebben deze vraag niet beantwoord.

CONCLUSIE.

In de meeste gestichten worden de leerlingen geregeld verplaatst, zoodat zij na volbrachten leertijd alle afdelingen hebben doorlopen. Een bepaald systeem wordt daarbij niet overal gevolgd. In enkele inrichtingen hangt de verplaatsing af van persoonlijke geschiktheid, in eene inrichting van verschillende factoren.

VRAAG 17.

Indien in Uw ziekenhuis geen volledige opleiding te vinden is, worden uwe leerlingen dan naar andere ziekenhuizen gezonden om op de bij U ontbrekende afdelingen werkzaam te zijn? (B.v. als in Uw ziekenhuis geen besmettelijke zieken zijn, hoe wordt dan hierin voorzien?)

Aanvulling van de opleiding in andere ziekenhuizen komt op eene enkele uitzondering na niet voor. Te Gorssel vertrekken de leerlingen naar een ander gesticht of ziekenhuis, wanneer zij een meer volledige opleiding wenschen. De geneesheer-directeur van eene andere inrichting meent, dat in een goed krankzinnigengesticht van den hedendaagschen tijd, een kliniek, de zuster even goed, zoo niet beter leert verplegen dan in een ander ziekenhuis. Gedurende 3 jaren komt in zijn gesticht altijd wel een geval voor van besmettelijke ziekte. Dit wordt

den leerlingen getoond, zonder dat zij iets aan mogen raken; zij krijgen klinische ziekenverpleging tot onderricht. De practijk in deze is niet anders dan de gewone ziekenverpleging, zooals deze geneesheer-directeur uit ervaring weet. Stipt nakomen der voorschriften is hoofdzak, zoowel op de zaal bij tuberculeuze zieken als in de barak. Op grond van een 4-jarige in een groot ziekenhuis verkregen ervaring bij de opleiding van leerling-verpleegsters, hecht deze geneesheer-directeur niets aan de z.g. meer volledige opleiding in ziekenhuizen, vergeleken bij krankzinnigengestichten. In een ziekenhuis wordt meer overgelaten aan de zusters, vaak *onverantwoordelijk te veel*; zij doen 't daarom niet beter en leeren evenmin beter. De fout in krankzinnigengestichten is, dat deze vaak achterlijk zijn in ziekenverpleging; het meer bergplaatsen zijn dan ziekeninrichtingen.

CONCLUSIE.

De leerling-verplegenden in krankzinnigengestichten ontvangen, op eene enkele uitzondering na, hunne opleiding alleen in het gesticht.

VRAAG 18 en 19.

Neemt ge in Uw ziekenhuis examen af en geeft ge een eigen diploma? Welke eischen stelt ge voor de toelating tot dit examen?

In de Rijksinrichtingen te Medemblik en te Grave wordt examen afgenomen. Het is verdeeld in leerling-verplegers-examen, verplegers-examen 1e en verplegers-examen 2e gedeelte.

Voor de toelating tot het leerling-verplegers-examen moeten de aspirant-verplegers zich 4 maanden - 1 ½ jaar na hunne indiensttreding opgeven. In bijzondere gevallen kan, met machtiging van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dat examen binnen 4 maanden worden gedaan. Tot het eerste gedeelte van het verplegers-examen worden slechts zij toegelaten, die minstens 11 maanden - 1 ½ jaar als leerling-verpleger zijn werkzaam geweest.

Tot het tweede gedeelte van het verplegers-examen worden slechts zij toegelaten, die, na het eerste gedeelte met goed gevolg te hebben afgelegd, minstens 11 maanden - 2 jaar in de verpleging zijn werkzaam geweest.

Zij, die voor een examen niet slagen, zijn gehouden zich een jaar later opnieuw daarvoor op te geven. Zij, die na 2 jaar nadat zij voor een examen niet zijn geslaagd, datzelfde examen nog niet met goed gevolg hebben afgelegd, benevens zij, die driemaal voor het leerling-verplegers-examen niet zijn geslaagd, worden – tenzij de Minister van Binnenlandsche Zaken op desbetreffend verzoek andere voorziening mocht treffen – ontslagen.

Geëischt wordt verder voor de toelating tot een examen voldoende plichtsvervulling, te beoordeelen door den geneesheer-directeur.

Aan hen, die het verplegers-examen in zijn geheelen omvang met goed gevolg hebben afgelegd, wordt een diploma uitgereikt, benevens een insigne. De gediplomeerden zijn verplicht dit insigne te dragen, .zorgvuldig te onderhouden, en bij het verlaten van den dienst terug te geven.

Te Loosduinen (Bloemendaal), te Wolfhezen en op Veldwijk (stichtingen van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen) wordt examen afgenomen voor leerling-verplegers (verpleegsters) en voor verplegers (verpleegsters); dit laatste examen gesplitst in A en B. De aspirant-verplegenden moeten, na doorgaans minstens 8 maanden in eene stichting der Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland werkzaam te zijn geweest, en uiterlijk 3 jaar na de plaatsing het examen voor leerling-verpleger(ster) met gunstig gevolg hebben afgelegd. Uiterlijk 3 jaar na het slagen voor dit examen moeten de leerling-verplegenden met gunstig gevolg het verplegers(sters)examen A hebben afgelegd. Voor toelating tot het examen A worden twee attesten vereischt: één van den geestelijk-verzorger der Stichting en één van den geneesheer, onder wien de leerling-verplegenden werkzaam zijn; beiden verklarende, dat de betrokkene vermoedelijk geschikt zal zijn voor den arbeid onder krankzinnigen in zijn geheelen omvang. Uiterlijk 3 jaar na het slagen voor examen A moet met gunstigen uitslag het examen B worden afgelegd. Voor toelating tot dit examen wordt vereischt: 1. een bewijs, door den geneesheer-directeur afgegeven, van minstens 2-jarige

werkzaamheid als leerling-verpleger(ster) (speciale gevallen uitgezonderd); 2. een attest van den geestelijk--verzorger der stichting, inhoudende de verklaring, dat belijdenis en wandel van de verplegenden van dien aard zijn, dat er geen bezwaar bestaat hen tot het examen toe te laten; 3. een attest van de(n) geneesheer(en), onder wie(n) de verplegenden sinds het afleggen van het examen A werkzaam waren, dat zij den dienst op zulk eene wijze hebben verricht, dat, bijaldien zij bij het examen slagen, er geen bezwaren bestaan tegen het uitreiken van een diploma der bovengenoemde Vereeniging. De geneesheer-directeur doet de voor examen A en B vereischte stukken vergezeld gaan van inlichtingen over elk der examinandi(ae), op grond van de opgedane ervaring.

Zij, die dit examen met goed gevolg hebben afgelegd, ontvangen een diploma, dragen den naam van verplegers(sters) en krijgen een insigne. Van den uitslag der examens (ook wat de gebleken mate van bekwaamheid betreft) brengt de Commissie binnen één maand een beredeneerd rapport uit aan het Algemeen Bestuur.

Ingeval een aspirant door ongesteldheid of andere onvoorziene omstandigheden verhinderd is aan het examen deel te nemen, zal dit examen kunnen worden afgelegd voor het Stichtings-Bestuur in een eerstvolgende vergadering.

De Commissie heeft het recht in buitengewone gevallen van de bovengestelde regelen af te wijken.

Ten opzichte van wie elders reeds geëxamineerd of gediplomeerd zijn, wordt in elk geval afzonderlijk beslist door de Examen-Commissie, in overleg met den Geneesheer-Directeur, in hoever met die getuigschriften zal worden rekening gehouden. Van het examen in de leer der Waarheid wordt geen ontheffing verleend.

's-Heerenloo neemt eigen examen af, geeft eigen diploma en insigne. De overige gestichten, behalve Boekel, zijn aangesloten bij de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie; hunne leerlingen doen voor de examen-commissie vanwege die Vereeniging examen.

Deze examen-commissie neemt af:

een examen A, gesplitst in 3 gedeelten, om te onderzoeken of de candidaat voldoende onderwijs heeft genoten en voldoende praktische vaardigheid bezit, om in een krankzinnigengesticht en (of) in eene inrichting voor zenuwlijders werkzaam te zijn,

en een examen B, om te onderzoeken, of de candidaat voldoende onderwijs heeft genoten en voldoende praktische vaardigheid bezit, om met de verpleging en de verzorging van krankzinnigen en zenuwzieken in haren vollen omvang, zoowel in als buiten de gestichten, belast te worden.

Het *eerste gedeelte* (A¹) kan niet eerder worden afgelegd dan nadat de candidaat 6 maanden in het gesticht of (en) op eene opleidingschool werkzaam is geweest, die door de Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie als zoodanig, na ingewonnen advies der examen-commissie, erkend is, en nadat de candidaat den leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.

Het *tweede gedeelte* (A²) kan niet eerder worden afgelegd, dan nadat de candidaat zonder onderbreking 18 maanden in het gesticht werkzaam is geweest, waar hij zijn examen wenscht af te leggen, of nadat hij 2 jaar in hoogstens 2 gestichten zonder onderbreking werkzaam was. Deze 2 jaar moeten onmiddellijk aan het examen voorafgaan (behoudens de uitzonderingen ter beoordeeling van de examen-commissie).

Bij het afleggen van het *derde gedeelte* (A³) mogen de candidaten niet jonger zijn dan 22 en niet ouder dan 40 jaar (behoudens de uitzonderingen ter beoordeeling van de examen-commissie) en zij moeten 3 jaar achtereenvolgens, in één of hoogstens twee gestichten voor krankzinnigen of zenuwzieken werkzaam zijn geweest. Deze 3 jaar moeten onmiddellijk aan het examen voorafgaan (behoudens de uitzonderingen ter beoordeeling van de examen-commissie).

Bij de berekening van den dienstdag der candidaten wordt aangenomen, dat die gestichten, welke onder één geneesheer-directeur staan, samen slechts één gesticht vormen.

Een candidaat voor A³ moet meerdere afdeelingen doorloopen hebben. Zij, die zich aan een of meer gedeelten van examen A wenschen te onderwerpen, doen van hun voornemen schriftelijk blijken aan den Secretaris der examen-commissie.

Zij, die zich aan het examen B wenschen te onderwerpen, mogen niet ouder dan 42 jaar zijn (behoudens de uitzonderingen ter beoordeeling der examen-commissie). Zij moeten van hun verlangen om het examen af te

leggen schriftelijk doen blijken aan den Secretaris der examen-commissie, onder overlegging van:

1°. een verklaring van het geneeskundig hoofd van het gesticht, dat zij na het verkrijgen van het diploma A, of van het diploma der Vereeniging voorheen uitgereikt, gedurende minstens één examenjaar in hetzelfde gesticht tot zijne volkomen tevredenheid werkzaam zijn geweest, waarvan minstens zes maanden aan het hoofd van één onder-afdeeling.

2°. een bewijs, dat zij gedurende dien tijd een goede gezondheid hebben genoten.

Indien aan de eischen van een der 3 gedeelten van examen A is voldaan, wordt een bewijs of diploma uitgereikt, inhoudende, wat de beide eerste gedeelten betreft, resp. dat de geëxamineerde tot het tweede en derde gedeelte van examen A kan worden toegelaten en wat het derde gedeelte betreft, dat de geëxamineerde voldoende onderwijs heeft genoten, om *in een gesticht* met vrucht werkzaam te zijn.

Indien aan de eischen van examen B is voldaan, wordt een diploma uitgereikt, inhoudende dat de geëxamineerde voldoende onderwijs heeft genoten en voldoende praktische vaardigheid bezit, om met de verpleging en de verzorging van krankzinnigen en zenuwzieken in haren vollen omvang, zoowel in als buiten de gestichten, belast te worden.

CONCLUSIE.

De Rijksgestichten, de gestichten der Vereeniging tot Christelijke verzorging van krankzinnigen in Nederland en het gesticht der Vereeniging tot opvoeding en verpleging van idiote en achterlijke kinderen nemen zelf examen af van de leerlingen dier inrichtingen.

De leerlingen van de overige inrichtingen, op een na, doen examen voor de examen-commissie vanwege de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie.

Voor de toelating tot de examens wordt geëischt: van de leerlingen der Rijksgestichten: behalve een bepaalde dienstdtijd, voldoende plichtsbetrachting; van de leerlingen der stichtingen van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van krankzinnigen in Nederland: behalve zekeren leeftijd en dienstdtijd, attesten van vermoedelijke geschiktheid, afgegeven door geneesheer(-directeur) en geestelijk verzorger; van hen die verlangen examens te doen voor de examen-commissie der Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie: onafgebroken bepaalde dienstdtijden, zekere leeftijden; voor het examen A³ bovendien het doorloopen hebben van meerdere afdeelingen; voor examen B bovendien dat de candidaat eenigen tijd aan het hoofd van eene afdeeling heeft gestaan, en dat hij het laatste jaar eene goede gezondheid heeft genoten.

VRAAG 20.

Hebben in Uwe examencommissie ook verplegenden zitting (directrice, hoofdverpleegster, hoofdverpleger) die een werkzaam aandeel nemen aan het afnemen der examens?

In de Rijksgestichten te Medemblik en te Grave heeft de adjunct-directrice zitting in de examen-commissie en neemt zij een werkzaam aandeel aan het afnemen der examens. In de examen-commissiën der Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland en van 's-Heerenloo hebben geen verplegenden zitting. De examen-commissie der Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie kan zich telkens voor een zitting een of meer der directrices, hoofdverpleegsters, hoofdverplegers of docenten der gestichten als buitengewoon lid assumeeren.

CONCLUSIE.

In de Rijksgestichten neemt de adjunct-directrice een werkzaam aandeel aan het afnemen der examens. Aan de commissie der Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie kunnen verplegenden als buitengewoon lid worden toegevoegd. In de overige commissiën hebben geen verplegenden zitting.

VRAAG 21.

Hoe is de regeling van het examen? (Toezending van een program wordt zeer op prijs gesteld.)

In de Rijksinrichtingen te Medemblik en te Grave worden de examens afgenomen of door hen, die met het geven van het onderricht belast zijn, ten overstaan van eene door den Minister van Binnenlandsche Zaken te benoemen commissie, of ingevolge opdracht of wel met goedvinden van den Minister, door die commissie zelve, waarvan de leden in ieder geval steeds recht hebben vragen te stellen.

De dag van een examen wordt minstens 5 weken te voren bekend gemaakt.

Zij, die zich aan een examen wenschen te onderwerpen, moeten zich ten minste 30 dagen vóór den vastgestelden dag schriftelijk bij den geneesheer-directeur opgeven. Indien deze hunne plichtsvervulling onvoldoende acht, worden zij niet tot het examen toegelaten. De geneesheer-directeur geeft hiervan uiterlijk 25 dagen vóór den vastgestelden dag kennis aan de niet-toegelatenen met mededeeling van de feiten, waarop zijne beslissing berust. De candidaten kunnen van deze beslissing in hooger beroep komen bij den Minister van Binnenlandsche Zaken, mits dit geschiede uiterlijk 3 weken vóór den vastgestelden dag. De Commissie is altijd zóó samengesteld, dat daarin met een der inspecteurs van het Staatstoezicht op krankzinnigen als voorzitter, zitting hebben een lid der examen-commissie van de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie en een lid van eene andere examen-commissie b.v. van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen.

Het leerling-verplegers-examen omvat: lezen, schrijven, rekenen, Nederlandsche taal en beginselen der krankzinnigenverpleging; voor de vrouwen bovendien de elementaire nuttige handwerken, naaien, stoppen en verstellen. Het examen wordt tweemaal 's jaars afgenomen, in de maanden Maart en September.

Het verplegers-examen wordt in twee gedeelten afgelegd: *a.* het eerste gedeelte omvat: geschiedenis, aardrijkskunde, beginselen van bouw en verrichtingen van het menschelijk lichaam; *b.* het tweede gedeelte omvat: ziekenverpleging, kennis van de verschijnselen van krankzinnigheid, krankzinnigenverpleging en de bereiding van eenvoudige ziekenspijzen. Zoowel het eerste als het tweede gedeelte worden éénmaal 's jaars afgenomen in de maand Maart. De examens worden mondeling en schriftelijk afgelegd. In elk vak wordt 20 minuten geëxamineerd, daarbij ook voor verbandleer.. instrumentenkennis en eerste hulp bij ongelukken elk op 20 minuten wordt gerekend; koken 1 uur (drie kostjes), handwerken 1 à 1 ½ uur (drie werkstukjes).

Loosduinen (Bloemendaal), Wolfhezen en Veldwijk zijn stichtingen van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen in Nederland.

Over de regeling der examens in de gestichten dier Vereeniging wordt het volgende gezegd:

De examens worden afgenomen tusschen 15 Maart en 15 April; in den regel door hen, die het onderwijs hebben gegeven, ten overstaan van een commissie uit 3 leden bestaande (waarvoor 3 secundi), telken jare door het Algemeen Bestuur op voordracht van het Centraal Bestuur in November benoemd; welke Commissie in overleg met de Geneesheeren-Directeur den datum der examens vaststelt, de examens regelt en de onderwerpen voor de opstellen bepaalt, en over het al of niet voldoende zijn der examens beslist, de examinatoren en den Geneesheer-Directeur gehoord.

Haar leden hebben te allen tijde het recht zelf vragen te stellen.

Het schriftelijk werk wordt door elke groep van de te examineeren personen aan de verschillende stichtingen op denzelfden dag gemaakt en uiterlijk acht dagen daarna opgezonden aan den Voorzitter van de Examen-Commissie, met het oordeel van de onderwijzers, die bij onvoldoende cijfers tevens adviseeren omtrent al of niet toelating tot het mondeling examen.

Het onderzoek in de nuttige handwerken wordt afgenomen door de onderwijzeres en een commissie, door het Stichtings-Bestuur hiertoe uitgenoodigd.

De Commissie heeft het recht toelating tot het mondeling examen te ontzeggen met schriftelijke opgaaf van redenen aan belanghebbenden.

Meer dan 10 candidaten worden in den regel niet tegelijkertijd mondeling geëxamineerd.

Wanneer bij een examen de kennis van één der vakken onvoldoende, doch van de andere vakken minstens

voldoende geoordeeld is, kan de Commissie vrijheid geven binnen 3 maanden herexamen te doen in dat vak voor den Stichtings-Raad met minstens één lid der Examen-Commissie. Het vak handwerken staat buiten deze regeling.

Blijkt in 2 of meer vakken de kennis niet voldoende, dan wordt de candidaat afgewezen. De aspirant-verplegers moeten examen afleggen voor leerling-verpleger. Dit examen wordt afgenomen:

a. schriftelijk: in rekenen, en in schrijven en Nederlandsche taal door een dictée;

b. mondeling: in lezen en Nederlandsche taal 1 uur; in bijbelsche geschiedenis ½ uur; in beginselen van krankzinnigen-verpleging ½ uur.

De aspirant-verpleegsters moeten bovendien:

c. voldoende proefwerk leveren in naaien, verstellen, merken en stoppen.

De leerling-verplegers moeten een examen, gesplitst in A en B, doen.

Het examen A omvat:

a. schriftelijk: een opstel over een onderwerp uit de vaderlandsche geschiedenis; uit de leer der Waarheid; uit de leer van den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam of de eerste hulp bij ongelukken. Taal en stijl dezer opstellen worden afzonderlijk beoordeeld.

b. mondeling: Vaderlandsche geschiedenis ½ uur; aardrijkskunde ½ uur, leer der Waarheid, ieder afzonderlijk 10 minuten; leer van den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam en eerste hulp bij ongelukken, ieder afzonderlijk 15 minuten.

Het examen B omvat:

a. schriftelijk: een opstel over een onderwerp uit de leer der Waarheid; uit de leer der verschijnselen van krankzinnigheid en de zielkunde, voor zoover deze daarmede in betrekking staat; uit de gezondheidsleer en de ziekenverpleging en de verpleging van krankzinnigen. Taal en stijl dezer opstellen worden afzonderlijk beoordeeld.

b. mondeling dezelfde vakken elk afzonderlijk ¼ uur.

Het onderstaande examen-rooster van Loosduinen (Bloemendaal) en Wolfhezen wijkt af van het algemeene reglement, zooals blijkt uit het volgende. Mondeling:

Aspiranten :

Lezen en Nederlandsche taal 10 minuten;

Krankzinnigenverpleging 10 minuten;

Bijbelsche geschiedenis 5 minuten;

Leerlingen A:

Vaderlandsche geschiedenis en aardrijkskunde 15 minuten;

Leer der Waarheid 10 minuten;

Bouw en verrichtingen menschelijk lichaam 15 minuten;

Leerlingen B:

Leer der Waarheid 15 minuten;

Zielkunde en verschijnselenleer 15 minuten;

Behandeling van krankzinnigen 15 minuten;

Gezondheidsleer en ziekenverpleging 15 minuten.

Aan het examen-reglement van de Nederlandse Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie wordt het volgende ontleend omtrent de regeling der examens:

Jaarlijks wordt door de Commissie van de “Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie” gelegenheid gegeven tot het afleggen van twee examens, met name:

Een examen A voor de verplegers en verpleegsters, die in de gestichten voor krankzinnigen en zenuwlijders blijven; een examen B voor de verplegers en verpleegsters, die een meer zelfstandigen werkring als verplegende van krankzinnigen of zenuwzieken wenschen.

De examen-commissie bestaat uit 7 leden. Jaarlijks treden 2 leden af, zij zijn niet onmiddellijk herkiesbaar.

De Secretaris maakt daarop een uitzondering. Hij heeft 6 jaar zitting. Hij wordt gekozen door en uit de commissie. De aanvulling der vacatures geschiedt in de zomervergadering der Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie, nadat de examen-commissie door het Bestuur gehoord is.

Het examen wordt tweemaal per jaar in het openbaar afgenomen, zooveel mogelijk in de maanden Mei-Juni en November-December. Het heeft plaats in het gesticht, waar de candidaten werkzaam zijn, indien ten minste 6 hunner uit dat gesticht aan het examen op één dag kunnen deelnemen.

Het examen A wordt afgenomen door de geneesheeren-docenten der candidaten en door minstens 2 gedelegeerde leden der examencommissie.

Het examen A is mondeling en schriftelijk en kan in drie gedeelten worden afgelegd.

Bij het *eerste* gedeelte (A^1) zal van de candidaten worden geëischt, dat zij in staat zijn zonder grove fouten een Nederlandsch opstel te maken en op de hoogte zijn van de elementaire begrippen van rekenkunde, geschiedenis en aardrijkskunde van Nederland en de koloniën.

Vrijgesteld worden:

- a. Zij, die een bewijs kunnen overleggen van het hoofd eener school van meer uitgebreid lager onderwijs, van eene middelbare school of van een gymnasium, dat zij aldaar tot hun zestiende jaar met vrucht onderwijs hebben genoten.
- b. Zij, die in het bezit zijn van eenige akte van bekwaamheid, welke, naar het oordeel der Examen-Commissie de veronderstelling wettigt, dat aan het sub *a* bedoelde is voldaan.

Het *tweede* gedeelte (A^2) omvat:

de beginselen van den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam;
de beginselen der gezondheidsleer;
de beginselen der ziekteleer en de voorschriften der ziekenverpleging, waarvan de kennis voor een verplegende noodzakelijk is;
de eerste hulp bij ongelukken, ook in verband met asepsis en antisepsis;
de elementaire kennis van instrumenten en verbandleer.

Vrijgesteld worden zij, die een diploma voor algemeene ziekenverpleging overleggen, erkend door den Ned. Bond voor Ziekenverpleging.

Het *derde* gedeelte (A^3) omvat:

de verpleging van krankzinnigen in verband met een kort begrip van de vormen van krankzinnigheid;
de bepalingen uit de Krankzinnigenwet, waarvan de kennis voor den verplegende wenschelijk is.

Bij het afleggen van het eerste gedeelte van examen A wordt f 1.-, bij het afleggen van het tweede gedeelte f 2.50 en bij het afleggen van het derde gedeelte f 5.- betaald, in alle drie gevallen met vrijstelling voor de *tweede* maal (niet voor een volgende maal) voor hetzelfde gedeelte.

Het examen B is theoretisch (mondeling en schriftelijk) en praktisch. In het praktisch gedeelte zal de commissie rekening houden met de mate van tact en handigheid der candidaten ten opzichte van patiënten aan den dag gelegd.

De candidaten moeten blijk geven van eenige algemeene ontwikkeling en van meer uitgebreide kennis in de vakken onder examen A vermeld. Verder omvat het examen eenige theoretische kennis van zwangerschap en kraambed (alleen voor vrouwelijke verplegenden), de verpleging van krankzinnigen en zenuwzieken, de bereiding van spijzen en dranken voor zieken, de wettelijke bepalingen voor zooverre de kennis daarvan voor een verplegende, ook bij tijdelijke afwezigheid van een geneesheer, noodig of wenschelijk kan zijn.

Het geneeskundig hoofd van een gesticht is gerechtigd, als buitengewoon lid van de examen-commissie, het examen B van zijne candidaten mede af te nemen en daarover zijn stem uit te brengen. Hij kan zich laten vervangen door een der geneesheeren-docent van zijn gesticht.

Dag en plaats worden hem tijdig medegedeeld.

Bij het afleggen van examen B wordt f 5.- betaald, met vrijstelling voor de *tweede* maal (niet voor de derde maal). De secretaris der examen-commissie is bevoegd omtrent de personen, die zich voor een examen aanmelden, inlichtingen in te winnen (die als van vertrouwelijken aard worden beschouwd). De cijfers met de

daaraan toegekende beoordeeling zijn: 0 slecht, 1 onvoldoende, 2 bijna voldoende, 3 voldoende, 4 goed, 5 zeer goed.

De antwoorden worden beoordeeld door de geneesheeren-docent en door de gedelegeerden; uit de gemiddelden der cijfers, door de docenten en door de gedelegeerden toegekend, wordt het eindcijfer van ieder vak bepaald.

Als algemeene beginselen (waarvan in bijzondere gevallen afgeweken kan worden) voor het beoordeelen of een candidaat al of niet geslaagd is, is het volgende vastgesteld:

1°. Zijn alle eindcijfers 3 of daarboven, dan is de candidaat geslaagd,

2°. Zijn twee eindcijfers beneden 3, dan is de candidaat afgewezen.

3°. Is één eindcijfer beneden 3, dan is de candidaat alleen op de twee volgende voorwaarden geslaagd:

a. Het gemiddelde der eindcijfers moet 3 of meer bedragen.

b. Het onvoldoende cijfer mag niet zó laag zijn, dat de candidaat reeds daarom alleen afgewezen moet worden.

De gedelegeerden der Examen-Commissie kunnen aan een afgewezen candidaat mededeelen, dat hij eerst na 12 of meer maanden tot het afleggen van hetzelfde examen zal toegelaten worden.

Door de Examen-Commissie is het volgende omtrent den duur der examens bepaald:

Eerste gedeelte A: het schriftelijk gedeelte duurt voor rekenen een uur, voor Nederlandsche taal een half uur, het mondeling gedeelte voor geschiedenis en voor aardrijkskunde elk een kwart uur.

Tweede gedeelte A: dit examen is mondeling en duurt een uur, waarvan gewoonlijk een kwartier besteed wordt voor elk der volgende onderdeelen:

a. de beginselen van den bouw en de venichtingen van het menschelijk lichaam en de beginselen der gezondheidsleer;

b. de beginselen der ziekteleer en de voorschriften der ziekenverpleging, waarvan de kennis voor een verplegende noodzakelijk is;

c. de eerste hulp bij ongelukken, ook in verband met asepsis en antisepsis en de chirurgische ziekenverpleging;

d. de elementaire kennis van instrumenten en verbandleer.

Derde gedeelte A: ook dit examen is mondeling en duurt een half uur tot drie kwart uur.

Examen B: het schriftelijk gedeelte duurt een half uur, terwijl drie halve uren bestemd zijn voor het praktische gedeelte van het examen, voor ziekenverpleging (met inbegrip van de krankzinnigenverpleging), voor gezondheidsleer, bouw en verrichtingen van het menschelijk lichaam, enz.

's-Heerenloo, dat eigen examens afneemt en eigen diploma en insigne afgeeft, vermeldt niet de regeling van het examen.

CONCLUSIE.

In de Rijksinrichtingen worden de examens afgenomen door de docenten, ten overstaan van eene commissie, of door die commissie zelve. Deze commissie wordt door den Minister van Binnenlandsche Zaken benoemd, zij bestaat uit een Inspecteur van het Staatstoezicht op krankzinnigen en uit een lid van de examen-commissie vanwege de Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie en van een andere Commissie, b.v. van de Vereeniging tot Christelijke Verzorging van Krankzinnigen. De examens omvatten de vakken, waarin onderwijs is gegeven. Er wordt mondeling en schriftelijk geëxamineerd, in elk vak 20 minuten; voor het leerling-verpleegsters-examen in handwerken 1 à 1 ½ uur; voor het tweede gedeelte van het verpleegsters-examen in koken 1 uur).

In de gestichten der Vereeniging tot Christelijke Verzorging van van krankzinnigen worden de examens afgenomen door de docenten, ten overstaan van eene commissie vanwege het Bestuur. De examens omvatten de vakken, waarin onderwijs is gegeven. Er wordt mondeling en schriftelijk geëxamineerd, in geen vak langer dan een uur en ten minste 5 minuten.

In de bij de Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie aangesloten gestichten worden de examens afgenomen door de geneesheeren-docenten der candidaten en door minstens 2 gedelegeerde leden der door die Vereeniging aangewezen Examen-Commissie. De examens omvatten de vakken, waarin onderwijs is gegeven. Het eerste gedeelte A is mondeling en schriftelijk, het tweede en derde gedeelte A worden alleen mondeling afgenomen. Het examen B is schriftelijk en practisch. In geen vak wordt langer dan een uur geëxamineerd en ten minste 15 minuten.

Eene inrichting vermeldt omtrent de regeling van haar examen niets. In eene andere doen de leerlingen geen examen.

VRAAG 22.

Wat wenscht gij verder mede te deelen in het belang van dit onderzoek? (Toezending van jaarverslagen, reglementen en verdere bescheiden wordt daarbij zeer op prijs gesteld.)

Omtrent de ontwikkeling en geschiktheid der vrouwelijke personen, die krankzinnigen wenschen te gaan verplegen, merkt een geneesheer-directeur het volgende op:

Een groot gebrek is, dat wij gedwongen zijn, te jeugdige personen aan te nemen. Daarnaast is de keus ook verder beperkt. De algemeene kennis en beschaving van hen, die zich aanmelden, laat, bij mij althans, veel te wenschen over, al is 't aantal groot. Men werkt voort met ongeschikte of minder geschikte elementen, omdat men geen kans ziet, betere te krijgen. Hoe hierin verbetering te brengen is, daarover durf ik geen oordeel uitspreken. Hooger eischen stellen aan opleiding of examen schijnt mij toe, de zaak aan 't verkeerde eind aanvatten. Ik geloof niet, dat dit alleen zal helpen. Eischen, dat een zeker grooter of kleiner percentage van het verplegend personeel in krankzinnigengestichten gediplomeerd zij, schijnt mij op 't oogenblik onmogelijk. Er komen dan of niet genoeg gegadigden of men moet den norm voor 't examen veel te laag stellen. Zij, die zich voor leerling-verpleegster komen aanmelden, hebben veelal hoogstens tot hun 14e jaar onderwijs genoten, daarna zijn zij meest in een of andere dienstbetrekking geweest en op hun 18e of 19e jaar willen zij krankzinnigen gaan verplegen. Ouderen melden zich veelal niet aan; wachten op plaatsing kunnen zij niet, wegens gebrek aan middelen en onderkomen en zij behoeven dit meest ook niet, omdat bijna altijd ergens wel vacatures zijn. Zeer velen van haar kunnen geen eenvoudig briefje schrijven; wat ze op de lagere school geleerd hebben, zijn ze vergeten, men moet beginnen haar hierin weer les te geven.

Een groot aantal zijn, wellicht ook wegens te jeugdigen leeftijd, weinig ernstig; eenvoudig plichtsbesef is vaak gering ontwikkeld, velen zijn ook lichamelijk zwak.

Na korter of langer tijd vertrekken een aantal, of omdat zij om een of andere reden al te ongeschikt worden bevonden, of omdat zij zelf willen vertrekken, waarom zij soms een of andere reden opgeven, soms alleen zeggen "eens te willen veranderen."

Wellicht, dat op den duur de enkele meer geschikten, die dan ondertusschen wat ouder geworden zijn, goed bruikbare krankzinnigenverpleegsters zullen worden, maar dat is nog toekomstmuziek.

De ervaring van anderen is, naar ik meen, al niet veel beter dan de mijne.

Hoe Staatsinmenging onze krankzinnigengestichten hierin zal kunnen helpen, is mij ten eenenmale onduidelijk. Ik zoude zelfs vreezen, dat deze de zaak wellicht nog slechter zoude kunnen maken, door bij algemeene uniformiseering van 't thans mogelijke, verbetering in de toekomst tegen te houden.

Een ander geneesheer-directeur zag liefst grootere ontwikkeling bij de candidaten, die zich aan de verpleging van krankzinnigen wenschen te wijden.

Over de *toestanden voor het verplegend personeel* wordt het volgende medegedeeld.

De groote moeilijkheid om een behoorlijk en voltallig verplegend personeel te krijgen aan de krankzinnigengestichten – vooral aan de kleinere, die niet in het centrum des lands gelegen zijn – zal, meent een derde, door verandering in opleiding en examens niet verminderen.. Slechts wanneer b.v. door verbetering in de arbeidsvoorwaarden en vooruitzichten voor de verplegenden het aantal sollicitanten toeneemt, zullen hogere eischen gesteld kunnen worden en zal de opleiding betere resultaten hebben.

Een vierde meent, dat het euvel van het spoedig vertrekken der gediplomeerden rationeel alleen kan worden bestreden door het openen van betere vooruitzichten en vooral door het leven in het gesticht te veraangename.

Een vijfde vindt, dat de toestanden voor het personeel in 't algemeen nog veel te wenschen overlaten; waar eenmaal Staatstoezicht voor de arbeiders is ingesteld, lijkt het hem consequent, dit ook over de zusters uit te strekken, die vaak haar gezondheid zien benadeeld en voor goed bedorven door de slechte dienst-organisatie.

CONCLUSIE.

Er zijn eenige inrichtingen, die de ontwikkeling en geschiktheid van hen die zich in de krankzinnigenverpleging begeben, onvoldoende achten. Andere meenen, dat de wisselingen onder het personeel haar oorzaak vinden in het gestichtsleven, en dat door verbetering daarvan, de eischen, aan de candidaten te stellen, hooger kunnen zijn, en daardoor meerdere stabiliteit kan worden verkregen.

VRAAG 23 (SLOTVRAAG).

Meent gij, dat in het algemeen de bestaande toestand ten aanzien van de opleiding en de examens voor verplegenden verbetering behoeft? Zoo ja, hoe zou naar Uw oordeel verbetering te verkrijgen zijn? Acht gij daartoe Staatsinmenging noodig?

De vraag: "Meent gij, dat in het algemeen de bestaande toestand ten aanzien van de opleiding en de examens voor verplegenden verbetering behoeft?" is door 14 inrichtingen in bevestigenden zin beantwoord. In het volgende is van elk dezer inrichtingen vermeld de wijze, waarop naar haar inzien verbetering te verkrijgen zou zijn en of daartoe Staatsinmenging noodig wordt geacht.

No. 1 wenscht het streven naar verbetering, dat men thans allerwegen ziet, door te laten werken en de zaak aanvankelijk aan haar langzaam verloop over te laten, omdat dit streven naar verbetering ontegenzeggelijk uiterst gunstige resultaten kan aanwijzen; waar deze materie zich niet in sneller tempo laat vervormen dan thans reeds geschiedt, zijn met verbetering verscheidene jaren gemoeid. Deze inrichting acht bemoeienis van hooger hand op 't oogenblik geenszins noodig.

No. 2 is van oordeel, dat geleidelijk de zieken- en krankzinnigenverpleging zich in de laatste decennia heeft ontwikkeld en opleiding en examens voor verplegenden even zoo geleidelijk zijn verbeterd, zonder het volmaakte te bereiken. De opleiding zou verbeterd kunnen worden bij uitbreiding van het aantal verplegenden in de ziekeninrichtingen en bij ruimer aanbod van alleszins geschikte verpleegkrachten. Uitbreiding van het aantal verplegenden is mede eene quaestie van geld, en grootendeels, wellicht uitsluitend, zouden alleen door Staatsinmenging de benodigde gelden kunnen worden verkregen. De Staat zoude alsdan ruime subsidie moeten geven voor de opleiding – onder de noodige contrôle en voorschriften – resp. voor de salarissen van het verplegend personeel in zijn geheel. Deze inrichting acht derhalve Staatsinmenging noodig, doch wenscht, dat deze zich beperke tot financieelen steun.

Een Staatsdiploma acht zij van voordeel voor hen of haar die zich aan de particuliere ziekenverpleging wijden, met "bescherming" van verplegers-uniform en -insigne (verpleging buiten de inrichtingen), zoowel tot wering van min of meer onbevoegden en van onbevoegde examencommissiën (ofschoon, meent zij, dit laatste gevaar zoo groot niet schijnt te zijn), als tot verheffing van den stand, en van voordeel voor de zieken.

No. 3 wenscht voor een examen-commissie zooveel mogelijk beweeglijkheid, dat wil zeggen, dat met zoo weinig mogelijk omslag het reglement kan worden herzien. Men moet er steeds op bedacht zijn, opleiding en examens te verbeteren en trachten, langzamerhand de eischen van aanstelling en de examen-eischen op te voeren, ook al staat een depreciërende invloed op het gehalte der opleiding en der examens te vreezen tengevolge van de groote vermeerdering van gestichten en de grootere behoefte aan personeel.

Deze inrichting gelooft, dat, waar de geheele examenbeweging van de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie is uitgegaan en het Rijk pas in de 2de of 3de plaats is gekomen, de examen--commissie, gegeven den gang van zaken tot nog toe, naast de noodige continuïteit ook voldoende beweeglijkheid

heeft, bij controle alleen door de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie.

Voor de krankzinnigenverpleging acht deze inrichting Staatsinmenging onnoodig, zelfs ongewenscht, daar deze de hiervoor bedoelde beweeglijkheid zou benadeelen. Desnoods zou de Staat het programma hebben goed te keuren, om een zeker minimum van eischen vastgesteld te krijgen, opdat daarboven, onbepaald door Staatsinmenging, zooveel mogelijk beweeglijkheid zou blijven.

No. 4 oordeelt, dat veel reeds gewonnen zou zijn, indien de verplegenden eene speciale opleiding genoten hadden, vóórdat zij in een ziekenhuis komen. De kosten echter, die zoo'n vooropleiding medebrenge zullen zóó groot zijn, dat vermoedelijk alleen de Staat zulk eene inrichting van vooropleiding zou kunnen grondvesten en onderhouden. Of echter met deze Staatsinmenging de vrijheid van beweging van de Besturen der Ziekenhuizen niet te veel belemmerd en de afhankelijkheid van het Staatsgezag niet te groot zoude worden, is eene vraag, die vooraf wel onder de oogen gezien mag worden.

No. 5 meent, dat de bestaande toestand wel eenigermate verbetering behoeft, te verkrijgen door voorbereidend onderwijs.

No. 6 acht vooropleiding gewenscht.

Deze beide inrichtingen achten Staatsinmenging niet noodig.

No. 7 acht verbetering te verkrijgen door: 1°. betere vóóropleiding; 2°. betere kadervorming.

De resultaten der opleiding in de krankzinnigengestichten, die deze Geneesheer-Directeur kent, zijn lang niet evenredig aan de opofferingen van tijd en geld, aan de opzettelijke opleiding besteed. Cursussen en examens hebben de aandacht wat te veel afgeleid van het feit, dat van de opleiding in het gesticht het zwaartepunt wel moet blijven liggen in de dagelijksche leiding, die behoort uit te gaan van de hoofdverpleging.

De vooropleiding moet zijn gedurende 2 à 3 jaar in een school, verbonden aan een groot ziekenhuis of gesticht, met lager of voortgezet lager onderwijs, anatomie, physiologie (zuiver practisch opgevat), gezondheidsleer, onderwijs in de meest en eerst noodige handgrepen der verpleging op phantoom, klinisch onderwijs tot het bijbrengen van vaardigheid in sommige onderzoek-methoden (pols, ademhaling, temperatuur, inspectie) en van kennis van sommige ziekteverschijnselen (koorts, benauwdheid, collaps, e.d.).

Met betere kadervorming wordt bedoeld: opleiding op ruimer schaal (met verblijf in een ziekenhuis en huishoud-onderwijs) van die verplegenden, die eigenschappen toonen, welke hen geschikt doen schijnen voor hoofdverpleger of eersten verpleger; regeling van den dienst zóó, dat inderdaad de praktische leiding der hoofdverpleging tot haar recht kan komen naast de cursussen.

Staatsbemoeying schijnt deze inrichting allereerst van belang voor de verbetering der opleiding. Of die Staatsbemoeying moet leiden tot de oprichting van een Rijksopleidingsschool, b.v. verbonden aan een der Rijksgestichten, dan wel de subsidieering van en toezicht op een bijzondere school (b.v. het – gereorganiseerde – Wilhelminahuis) is daarbij uit een algemeen oogpunt van secundair gewicht, al schijnt het oprichten van althans één Rijks-opleidingsschool wenschelijk, zoowel als model, als om het belang, dat de Staat heeft bij het bezit van ruime gelegenheid tot recruteeren van verplegend personeel voor zijn eigen gestichten.

Instelling van een Staats-examen – of althans eenige leidende bemoeyenis van den Staat met bijzondere examens – schijnt, ofschoon ook van secundair belang, wel wenschenswaard:

1°. omdat daardoor de werkdadige belangstelling van den Staat voor de opleiding zal worden gewekt en levendig gehouden;

2°. omdat in het stelsel onzer krankzinnigenwet de Staat toch niet lang meer alle verantwoordelijkheid voor aard en bekwaamheid van het verplegend personeel zal kunnen afwijzen;

3°. omdat op den duur niet van een vereeniging als de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie en van hare leden kan worden gevergd, zich zooveel opofferingen in geld en werkkraft te getroosten, voor wat een groot algemeen belang is.

Eene achtste inrichting acht verbetering te verkrijgen door algemeen hogere, liefst uniforme eischen bij het intreden van de loopbaan te stellen; (dit in verband met verbetering der positievoorwaarden, vooral ten opzichte van ziekteverzekering, pensioen, enz.).

Deze inrichting acht daartoe Staatsinmenging noodig.

De Geneesheer-Directeur van een negende gesticht acht de opleiding der verpleegsters in zijn gesticht, met het oog op de van haar gevorderde diensten – de verpleging van krankzinnigen – voldoende, doch wenscht, wat de krankzinnigenverpleging in het algemeen betreft, de vraag te stellen, of het niet mogelijk zou zijn, dat aan den bestaanden toestand, waarbij 3 verschillende diploma's uitgereikt worden, n.l. door het Rijk, door de Christelijke gestichten en door de neutrale en Katholieke gestichten, een einde kome door de instelling van ééne Staats-commissie. Bij de uitreiking van één generaal diploma zouden dan uniforme eischen gesteld kunnen worden, waarnaar de opleiding in de gestichten zich zou moeten richten.

Deze Geneesheer-Directeur is dus voor Staatsinmenging, zoover het de krankzinnigenverpleging betreft. Aangezien hij echter de verschillende bezwaren, verbonden aan Staatsopleiding en Staatsexamen voor alle verplegenden, niet voldoende overziet, durft hij over het wenschelijke daarvan geen oordeel uit te spreken.

No. 10 is het met de opleiding voor de examens der vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie slechts ten deele eens; examen B komt hem voor een misgewas, en A³ te zwaar, wat de theorie betreft – veel te weinig, te licht, wat de practische zieken- resp. krankzinnigenverpleging aangaat. Toch is, naar zijne meening, dit examen een groote verbetering en als zoodanig te loven. Thans jaagt het veel personeel van de krankzinnigengestichten naar de ziekenverpleging, waar de examens belangrijk gemakkelijker zijn.

Het komt den geneesheer-directeur van deze inrichting voor, dat de richting, die Dr. VAN DEVENTER eertijds bepleit en ingevoerd heeft, de beste is: hoofdzak huishoudonderwijs en verder de practische verpleegkunst; het bijbrengen van allerlei diepere theorie over physiologie en ziekteleer wordt verkeerd geacht, wijl het opervlakkige, niet begrepen kennis kweekt.

Deze directeur hecht weinig waarde aan een diploma, doch zooveel te meer aan goede karaktereigenschappen, kennis van huishoudkunde en eenige handigheid. Meerdere gediplomeerden zijn wegens ruw optreden, slordig huishouden, liegen, ontslagen, zelfs op staanden voet. Hij is van oordeel, dat de verbetering, die den gestichten thans als gunst ter wille van de opleiding na veel aandringen en vragen bij brokjes gegeven wordt, door de besturen uit plichtsgevoel behoorde te worden aangebracht. Wanneer een Staatsexamen ingesteld wordt, kan, als gevolg daarvan, den Inspecteurs de contrôle op de opleiding voorgeschreven worden, b.v. het aantal diensturen gedurende de leerjaren, een verplichte cursus, onderricht-materiaal, enz. Bovenal diende de organisatie van den geneeskundigen dienst eener inrichting aan bepaalde eischen te voldoen, om het examen toelaatbaar te maken voor de zusters uit die inrichting.

Aparte Staatsdiploma's voor zieken-, krankzinnigen-, kinderverpleging schijnen niet gemotiveerd, wel een voor algemeene ziekenverpleging. Er vallen geen ziekten te verplegen, maar zieke menschen, die verschillende speciale ziekten vaak tegelijk hebben.

Eéne inrichting meent, dat de opleiding kan verbeteren, als men over nog meer hulpmiddelen kan beschikken en er meer tijd voor studie zou zijn (ten minste, wanneer de mutatie onder het personeel niet toeneemt). Het examen is, zooals ieder examen slechts een zeer eenzijdig onderzoek naar iemands geschiktheid als verpleger of verpleegster. Deze inrichting gelooft, dat op 't oogenblik Staatsinmenging weinig verandering kan brengen.

De geneesheer-directeur van een ander gesticht zegt:

1°. zooals overall elders, moet ook bij verplegenden eene scheiding worden gemaakt tusschen gaven van het gemoed en die van het verstand;

2°. de eerstgenoemde zijn bij de verpleging, vooral van zenuw- en zielsziekten een factor van niet geringe beteekenis, welke factor bij en onder de patiënten gedurende het verplegen te voorschijn komt en ook zijn invloed laat gelden in den omgang met kameraden en superieuren;

3°. die twee genoemde gaven begeelden elkaar volstrekt niet altijd, “zoodat zeer dikwijls blijkt, dat goede verpleegsters, die dus in de practijk zeer voldoen, slecht leeren en omgekeerd, die theoretisch nooit een antwoord op de haar gestelde vragen schuldig blijven, in de afdeeling en tusschen de patiënten slordig, onachtzaam, ongevoelig voor het leed van hunne medemenschen blijken”;

4°. het is zeer moeilijk, uit de gegevens, bij de sollicitatie der leerling-verplegenden verstrekt, zekere aanwijzingen omtrent de aanwezigheid dier gave in een bepaalde sollicitant te verkrijgen;

5°. wat het theoretisch gedeelte van het onderwijs betreft, zooals het tegenwoordig wordt gegeven, in verband

met den intellectueelen aanleg der verplegenden, kan beslist aan geen uitbreiding worden gedacht;

6°. de gemiddelde verpleegster heeft gemiddeld, wat den intellectueelen aanleg betreft, reeds groote moeite, om in een half jaar de beginselen van het Nederlandsch en het rekenen, de aardrijkskunde en de geschiedenis van Nederland machtig te worden en die moeilijkheid is alleen en bijna uitsluitend te wijten aan gebrek aan aanleg;

7°. de docenten aan deze inrichting beschouwen het examen niet anders te zijn dan vooreerst een krans, die een goede verplegende ter belooning van ijver en nauwgezetheid, zoowel bij 't leeren als bij haar arbeid, wordt uitgereikt en vervolgens als een indirecte wijze ter verkrijging van eenheid in de onderwerpen, die aan de verplegenden worden onderwezen.

Verbetering ten aanzien van de opleiding en de examens voor verplegenden kan niet anders verkregen worden, dan langs indirecten weg:

1°. door verbetering der gaven van de verplegenden;

2°. door verbetering van de methoden van onderwijs en van de gaven der onderwijzers ieder op zichzelf;

3°. door verbetering van de hulpmiddelen, vooral door uitbreiding van het aanschouwelijk onderwijs.

Staatsinmenging kan voor de opleiding en examens nooit eenige verbetering brengen; integendeel niet anders dan de ontwikkeling bemoeielijken, daar zij door het maken van reglementen en voorschriften eene vrije ontwikkeling belemmert. Dit is het hoofdbezwaar. Bijbezwaren zijn, dat men door middel van een examen de qualiteiten, die eene verpleegster stempelen tot eene goede verpleegster, nooit kan beoordeelen en dat de poging, om die qualiteiten toch door middel van een examen te toetsen, evenzeer zou mislukken als dat tot nu toe met alle gelijksoortige mislukt is (zie de geschiedenis der medische examens).

Eéne inrichting acht, voor zoover de krankzinnigenverpleging betreft, de opleiding en de examens ongeveer voldoende. Verbetering ware wellicht mogelijk, door aan het practische gedeelte dier examens eenige uitbreiding te geven en de eischen voor het theoretische gedeelte zoo laag mogelijk te stellen. Staatsinmenging wordt hiertoe door deze inrichting zeker onnoodig geacht; daarvan wordt ook in andere opzichten (opleiding, enz.) geen verbetering verwacht.

Bij één Geneesheer-Directeur staat het vast, dat speciaal de opleiding voor krankzinnigenverpleegster en -verpleger verbetering behoeft; de tijd, door hem in de krankzinnigenverpleging doorgebracht, was echter nog te kort voor 't vormen van een vast oordeel.

De vraag: "Meent gij, dat in het algemeen de bestaande toestand ten aanzien van de opleiding en de examens voor verplegenden verbetering behoeft?" is door 4 inrichtingen in ontkennenden zin beantwoord.

Eene dezer meent, dat het examen, afgenomen door de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie, veel goeds heeft en dat men dit voorloopig met rust moet laten.

Eén geneesheer-directeur betuigt instemming met de uniforme regeling, zooals die door den Nederlandschen Bond voor Ziekenverpleging als doel gesteld is en reeds goeddeels is bereikt. Staatsinmenging wordt daarom onnoodig geacht.

De Eerste-Geneesheer van één gesticht acht geen verbetering noodig, althans niet in zijne inrichting, voor het doel (krankzinnigenverpleging) dat dit gesticht zich uitsluitend stelt. Staatsinmenging wordt door hem eer nadeelig dan voordeelig geacht. Waar het particuliere initiatief geheel voldoende is gebleken en er nog niet de minste aanwijzing is, dat de ijver zal verslappen of het succes minder zal worden, daar zou door hem Staatsinmenging als een fout worden beschouwd. Het komt hem voor, dat Staatsinmenging niet tot vooruitgang en groei maar eer tot stilstand en sleur zal leiden.

Eéne inrichting acht voor de verpleging van krankzinnigen de opleiding door de Vereeniging tot Christelijke verzorging van krankzinnigen in Nederland voorgeschreven, voldoende. Staatsinmenging acht zij onnoodig.

Drie inrichtingen hebben de vraag: "Meent gij, dat in het algemeen de bestaande toestand ten aanzien van de opleiding en de examens voor verplegenden verbetering behoeft?" niet beantwoord.

Ten opzichte van de vraag: "Acht gij daartoe Staatsinmenging noodig?" zegt één dezer: Staatsinmenging komt gewenscht voor. De andere acht Staatsinmenging zeer zeker onnoodig en volkomen overbodig. Zij zou

door deze inrichting ten zeerste worden betreurd.

CONCLUSIE.

14 inrichtingen meenen, dat in het algemeen de bestaande toestand ten aanzien van de opleiding en de examens der verplegenden verbetering behoeft.

Eene inrichting verwacht verbetering, door de zaak aanvankelijk aan haar langzaam verloop over te laten en acht bemoeienis van hooger hand op het oogenblik niet noodig.

Eene tweede meent dat verbetering zal verkregen worden door uitbreiding van verpleegkrachten, als gevolg van ruimer belooning met Staatssubsidie.

Een derde meent dat verbetering steeds mogelijk en te verkrijgen is door de herziening van het examen-reglement gemakkelijk te maken. Staatsinmenging wordt onnoodig en ongewenscht geacht, behalve misschien voor het goedkeuren van het examen-programma.

Vier inrichtingen achten verbetering te verkrijgen door (betere) vooropleiding. Eene daarvan zou Staatsinmenging slechts noodig achten om de kosten van eene inrichting van vooropleiding te bestrijden; twee andere achten Staatsinmenging niet noodig. De vierde inrichting verwacht tevens verbetering van betere kadervorming, d. w. z. opleiding op ruimer schaal van die verplegenden, welke geschikt schijnen voor de hoofdverpleging; zij acht Staatsinmenging wenschelijk, hetzij ter subsidieering van en tot toezicht op eene bijzondere school, hetzij tot oprichting eener Rijksopleidingschool; instelling van een Staatsexamen acht zij wenschenswaard. Eene volgende inrichting acht verbetering mogelijk door het algemeen stellen van hoogen, liefst uniforme eischen bij het intreden van de loopbaan. Staatsinmenging wordt daartoe noodig geacht.

Eene inrichting wenscht instelling van ééne Staatscommissie en van één algemeen diploma; alsdan zouden uniforme eischen gesteld kunnen worden, waarnaar de opleiding in de gestichten zich zou moeten richten. Deze inrichting is dus voor Staatsinmenging.

Eene inrichting verwacht verbetering door het geven van in hoofdzaak huishoudonderwijs en de praktische verpleegkunst. In verband met hetgeen door deze inrichting onder vraag 22 is opgemerkt, acht zij Staatsinmenging gewenscht.

Eene inrichting acht verbetering mogelijk door uitbreiding der beschikbare hulpmiddelen en studietijd; zij gelooft, dat op het oogenblik Staatsinmenging daarin weinig verandering zou kunnen brengen.

Eene inrichting acht verbetering te verkrijgen door verbetering van de gaven der verplegenden, der onderwijzers, van de methode van onderwijs en van de hulpmiddelen daarbij. Staatsinmenging kan h.i. in dezen nooit eenige verbetering brengen.

Eene inrichting acht verbetering wellicht mogelijk door uitbreiding van het praktische gedeelte der examens en door de eischen voor het theoretisch gedeelte zoo laag mogelijk te stellen. Staatsinmenging acht zij onnoodig.

Voor eene inrichting staat alleen vast, dat de opleiding der verplegenden verbetering behoeft.

Van bovenbedoelde 14 inrichtingen zijn derhalve 6 voor Staatsinmenging, waarbij 2 wenschen, dat deze Staatsinmenging zich beperke tot het verleenen van geldelijken steun.

Tegen Staatsinmenging zijn 7 inrichtingen.

Eene inrichting laat zich over het al of niet wenschelijke van Staatsinmenging niet uit.

Inrichtingen meenen, dat in het algemeen de bestaande toestand ten aanzien van de opleiding en de examens der verplegenden geen verbetering behoeft; eene daarvan kan genoegen nemen met het examen der Ned. Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie; eene andere betuigt instemming met de uniforme regeling van den Nederlandschen Bond voor Ziekenverpleging, terwijl eene derde de opleiding van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van krankzinnigen voldoende acht.

3 inrichtingen hebben het eerste gedeelte der vraag niet beantwoord. Aan eene daarvan komt Staatsinmenging gewenseht voor.